

Vijftig jaar Natuur- en Vogelwacht Culemborg

Afbeelding voorzijde: Kars Veling

Afbeeldingen achterzijde: zwart-wit foto: archief NVWC / kleurenfoto: Kars Veling

Van de redactie

In maart 1975 werd de Natuur- en Vogelwacht Culemborg, kortweg NVWC, opgericht. In het vooruitzicht van het vijftigjarig bestaan van de vereniging in 2025, benaderde de redactie van Voet van Oudheusden het NVWC-bestuur met de vraag of het geïnteresseerd zou zijn om een Voetnoot te schrijven over 50 jaar NVWC. Voet publiceert twee- tot driemaal per jaar een Voetnoot over een historisch onderwerp en daaronder vallen ook Culemborgse verenigingen met een lange geschiedenis. Het resultaat van de positieve reactie van de NVWC heeft u met deze uitgave in handen.

Het eerste hoofdstuk gaat over het ontstaan van de NVWC, hoe de vereniging is opgebouwd en hoe zij zich ontwikkelde. De NVWC is actief in en om Culemborg. Het zogeheten werkgebied beslaat globaal het gebied tussen Everdingen in het westen en Ravenswaaij in het oosten. De noordgrens ligt bij de noordelijke Lekdijk en in het zuiden is de Linge de grens. Dit gebied omvat diverse natuurgebieden, zoals aangegeven op onderstaande kaart. De leden van de NVWC komen voor het merendeel uit Culemborg, maar ook uit Geldermalsen, Buren en andere omliggende plaatsen. Inmiddels, in september 2025, heeft de NVWC meer dan 500 leden.

De globale ligging van het gebied waarin de NVWC met name actief is.

In de volgende drie hoofdstukken komen de drie doelstellingen van de NVWC aan bod. U kunt allereerst onder de noemer *onderzoeken* lezen wat de NVWC doet aan natuuronderzoek en wat er met de resultaten gebeurt. Vervolgens is onder de noemer *beschermen* beschreven hoe de leden actief werken aan behoud en herstel van de natuur in het werkgebied. Ten slotte wordt onder de noemer *vertellen* uiteengezet hoe de vereniging op allerlei manieren niet alleen de leden, maar ook zoveel mogelijk Culemborgers bij de natuur in en om de stad betrekt. In het laatste hoofdstuk wordt beschreven hoe de natuur in het werkgebied van de NVWC zich gedurende de afgelopen vijftig jaar heeft ontwikkeld en wat de NVWC daaraan in positieve zin heeft kunnen bijdragen.

Het onderscheid tussen de hoofdstukken is niet zo absoluut als de hoofdstukindeling suggereert. Er is tenslotte geen bescherming of vertellen als er geen voorafgaand onderzoek is geweest en andersom gaan bescherming en onderzoek soms hand in hand. U vindt in deze Voetnoot geen compleet, chronologisch overzicht van alle activiteiten, maar er is getracht om een beeld te schetsen dat alle facetten van de vereniging, de leden én de Culemborgse natuur over de afgelopen 50 jaar recht doet. De Voetnoot wordt afgesloten met een nawoord.

Het ontstaan van de Natuur- en Vogelwacht Culemborg

Wat eraan voorafging

Ook vóór de oprichting van de NVWC in 1975 waren er al activiteiten in het kader van natuur en milieu in en om Culemborg. In de zestiger jaren waren natuurliefhebbers bezig de natuur en dan met name de vogels in kaart te brengen. Zo waren er broedvogelinventarisaties, waarbij men in het voorjaar door regelmatige bezoeken aan een gebied vaststelde welke vogels daar territoria hadden: dat betekende namelijk dat ze daar broedden. Ook werden er in de maanden november tot februari regelmatig wintertellingen gedaan, vooral langs de Lek en de uiterwaarden. Van al die onderzoeken werden uitgebreide inventarisatierapporten gemaakt. In 1969 leidde dat zelfs tot de publicatie van *De avifauna van Culemborg en omstreken*, een rapport van 45 pagina's van de Vogelwerk-

Oprichting NVWC in maart 1975. Culemborgse Courant, 13 maart 1975

groep Culemborg, waarin alle informatie over de voorafgaande tien jaar werd weergegeven. De trekkers van deze activiteiten werden later actieve leden van de NVWC.

Ook was er al de Milieuwerkgroep Noordwest Betuwe die zich actief bezighield met het kritisch volgen en adviseren van overheden, zoals gemeente en waterschap. Deze werkgroep werd in 1972 opgericht. De leden waren ook betrokken bij actief beschermingswerk: het snoeien van knotwilgen was daarvan het uithangbord. Al in 1974 waren er knotdagen, waar met vrijwilligers tientallen bomen werden ontdaan van hun – te zware – boomkruin.

De oprichting

In 1975 werden via een berichtje in de krant geïnteresseerden opgeroepen die een Culemborgse natuurvereniging wilden helpen oprichten. Arno Bos was een van de trekkers toentertijd en had contact met Gerard van Zuijlen, die net het jaar daarvoor, toen hij nog in Kockengen woonde, de Natuurgroep Kockengen had opgericht. Die fungeerde als voorbeeld voor de nieuwe Culemborgse vereniging. Op 5 maart kwamen zo'n 15 personen bij elkaar op het adres Zandstraat 32a en daar werd de Natuur- en Vogelwacht Culemborg opgericht. In de eerste nieuwsbrief van de nieuwe NVWC werden twee belangrijke doelen van de nieuwe vereniging aangegeven. Allereerst ging het erom jongeren vanaf ongeveer 12 jaar belangstelling voor de natuur bij te brengen. Dit kon door middel van excursies in de omgeving, het organiseren van weekenden en kampeerdagen in andere natuurgebieden en het verzorgen van gezellige avonden met dia's en films over diverse onderwerpen. Het lag in de bedoeling om in de toekomst propaganda te maken op scholen en om een voorlichtingsavond te organiseren. Het tweede doel was inventariseren: een groep wilde komen tot een inventarisatie van natuurgebieden in en om Culemborg. Anderen zouden zich bezig houden met het inventariseren van vogels. Ten slotte was er een groepje dat zich bezig hield met planteninventarisaties, insecten en het onderzoeken van de overige fauna in en om Culemborg.

Een vliegende start

Al direct, in de eerste nieuwsbrief van maart 1975, werden activiteiten aangekondigd, waaronder een oriënteringsexcursie door het Culemborgse buitengebied en een kennismakingsbijeenkomst voor de jeugdgroep in oprichting. In deze eerste nieuwsbrief stond

Excursie in de Regulieren,
hier op de Hennisdijk,
14 maart 1981.

ook de ledenlijst met daarop 31 namen. In oktober 1975 waren dat er al 99. Het was echt een vliegende start en het enthousiasme was onbegrensd. In de tweede nieuwsbrief, die ook in maart uitkwam, stonden maar liefst tien excursies van eind maart tot in april. Jeugdexcursies, plantenexcursies en vogelinventarisatietochten, iedere weekenddag had wel een of meer activiteiten en door de week werd er overlegd en vergaderd. Ook werd er in de nieuwsbrief verslag gedaan waar de deelnemers waren geweest. Daarin werd niet alleen de bezochte locatie beschreven en welke soorten, toen vooral nog vogels, er allemaal waren gezien, maar het ging ook over de deelnemers zelf en bijzondere gebeurtenissen. Over een pet die afwaaide en in een sloot terecht kwam, iemand die onderweg maar liefst twee leuke banden kreeg en over meer van dat soort ongemakken.

Geen bestuur, geen contributie

Helemaal passend in die tijd, de jaren zeventig, was de club nogal anarchistisch qua opzet. Er waren leden die aanspreekpunt waren, de activiteiten organiseerden of de nieuwsbrief verzorgden, maar er was geen bestuur. Alle leden hadden evenveel in te brengen en dat was ook letterlijk het geval. Eens per maand kwam iedereen die dat wilde, naar de Algemene Maandelijke

Vergadering. Dáár werd besproken wat voor activiteiten er zouden plaatsvinden en dáár werden de beslissingen genomen door de op dat moment aanwezige leden. Het aantal aanwezigen varieerde van zes of zeven tot soms meer dan vijftien. De vergaderingen waren niet altijd even efficiënt, maar gezellig was het wel. Een van de beslissingen die al snel werd genomen, was dat er geen contributie zou worden geheven. Als er geld nodig was, dan zou daar in een nieuwsbrief om gevraagd worden. Wel was er toen al een penningmeester in de persoon van Frans Waroux, die deze functie uiteindelijk meer dan 26 jaar heeft vervuld. Ook kwam er de vraag aan de orde van het Instituut voor Natuurbeschermingseducatie (IVN), een grote landelijke organisatie met meer dan vijftig afdelingen verdeeld over het land, of de NVWC geen afdeling wilde worden. Zonder al te veel discussie werd besloten dat dit zeker niet zou gebeuren. De NVWC kon prima haar eigen boontjes doppen en voelde er niets voor om als een 'afdeling' de toekomst in te gaan. Na zes jaar, op 6 mei 1981, werd de NVWC een officiële vereniging door het bij notariële akte vastleggen van de statuten.

Van huiskamers tot een eigen onderkomen

De maandelijkse vergaderingen werden de eerste tijd bij leden thuis gehouden. De huiskamer veranderde in een vergaderzaal en per keer wisselde de locatie. Al direct na de oprichting werd een verzoek gestuurd aan de gemeente of deze niet kon helpen om huisvesting te vinden voor de NVWC. De reactie van het college kwam al vlot en liet aan duidelijkheid niets te wensen over: naar zijn mening behoorde het niet tot de taak van de gemeente om voor de vogelwachters een ruimte ter beschikking te stellen. Het college deed de suggestie om contact op te nemen met de Sociale Academie, waar wellicht nog ruimte beschikbaar zou zijn. Dat leek de NVWC geen realistische optie en daarom werd er eerst aan de leden gevraagd of zij misschien een oplossing voor het huisvestingsprobleem wisten. Die kwam er eind 1975.

NVWC-clubruimte in het Kompas elke vrijdagavond open. De Nieuwe Krant, 7 april 1976

Het Kompas

Via een van de leden werd met het kerkbestuur van de Nederlandse Hervormde gemeente de afspraak gemaakt dat de NVWC een kamer kon gebruiken in het Kompas, het gemeenschapscentrum van de kerk in de Slotstraat. Het was een beetje een bouwval met flink achterstallig onderhoud en de afspraak was dat de NVWC er 'om niet' in mocht, als het lokaal goed opgeknapt zou worden. Er werd dus volop getimmerd, geschuurd en geverfd en in januari 1976 kon er de eerste vergadering gehouden worden. Tot en met de vijfde verjaardag in 1980 was het Kompas de clubruimte. Voor de lezingen kon de NVWC terecht in de Paulusschool in de Parkstrook en voor grote bijeenkomsten in de Open Hof aan de Beethovenlaan.

Het Nonnetje

In de zomer van 1980 kwam een andere, wat grotere ruimte beschikbaar in de Sociale Academie de Nijenburgh in het zusterhuis van het voormalige klooster in de Ridderstraat, waar nu het stadskantoor van Culemborg staat. De naam van dit onderkomen werd het 'Nonnetje', verwijzend naar de zusters die er gewoond hadden, maar ook naar een prachtige watervogel die in de winter op de Lek te zien is. Het was een prettige locatie waar op de begane

Een volle soos met 80 deelnemers aan de cursus vogelherkenning. Extra Nieuws, 10 februari 1982

Cursus van start

CULEMBORG: Maandag j.l. ging in de Soos van de Sociale Academie te Culemborg, de cursus „Vogelherkenning” van de Natuur en Vogelwacht van start. Tot het enorme plezier van de organisatoren kwamen

deze avond ongeveer tachtig personen voor deelname aan de cursus, niet alleen uit Culemborg maar ook uit o.a. Tiel, Zeist enz. Vol belangstelling werd geluisterd naar de wetenswaardigheden van de heer Leo v.d. Kooy, leider van genoemde cursus.

grond een vergaderruimte was en waar ook de bibliotheek een plekje vond. Beneden in de kelder was de 'soos' van de studenten van de Sociale Academie, waar lezingen en cursussen konden worden gehouden.

De Ketelvink

Zo langzamerhand werd het tijd voor een echt eigen clubhuis en in 1985 was het dan eindelijk zover. Het oude ketelhuis aan het Chopinplein in Terweijde, waarmee de wijk verwarmd werd, verloor die functie en werd verbouwd in het kader van een werkgelegenheidsproject. De ene kant van het gebouw was voor de Ziekenomroep en het andere deel voor de NVWC. Een keukentje, toiletten, een grote opslagzolder en ruimte genoeg voor lezingen voor 60-70 mensen en, *last but not least*, helemaal voor de NVWC!

Klussen in het nieuwe onderkomen van de NVWC.

Sloop van het dak van het ketelhuis. Utrechts Nieuwsblad, 4 maart 1985

Burgemeester Jager onthult de naam 'Ketelvink', 5 oktober 1985.

Han Jansen, die toen voorzitter was, nam op 3 mei 1985 trots de sleutel in ontvangst. Maar de ruimte werd casco opgeleverd. Ook hierin moesten eerst enorm veel klusuren gestoken worden. Er moest een vloer in, het dak moest worden vernieuwd en alles moest geleverd worden, maar met vereende krachten kwam dat prima voor elkaar. De bouwactiviteiten werden getrokken door Breun Jansen, die daar vele uren aan heeft besteed. Bij de officiële opening door toenmalig burgemeester Jager op 5 oktober 1985, werd Breun dan ook het eerste lid van verdienste van de NVWC. Het nieuwe onderkomen kreeg de naam 'Ketelvink' ter herinnering aan de voormalige bestemming van het gebouw.

De Steenuil

Groot was de verontwaardiging toen, na meer dan 25 gelukkige jaren, de Ketelvink zou worden afgebroken om plaats te maken voor een vergroting van het parkeerterrein op het Chopinplein. Er werd naarstig gezocht naar een andere gelijkwaardige locatie, maar dat bleek geen sinecure. De Ketelvink was ideaal. Veel locaties werden bezocht, tot uiteindelijk overeenstemming werd bereikt met Scouting St. Stanislaus. Daar kon een kamer in hun clubgebouw aan de Steenovenslaan als eigen NVWC-vergaderruimte dienen en er was een grote gezamenlijke ruimte waar lezingen, workshops en cursussen kunnen worden gegeven. Vanaf februari 2014 is de 'Steenuil' aan de Steenovenslaan de thuishaven van de NVWC.

Werkgroepen doen het werk

Vanaf het begin waren er binnen de NVWC werkgroepen, vaak thematisch georganiseerd. Zo knotte de knotwerkgroep wilgen, onderzocht de vogelwerkgroep vogels en hield de paddenwerkgroep zich met padden en kikkers en dan vooral hun bescherming bezig. De activiteiten van de thematische werkgroepen komen aan de orde in de volgende hoofdstukken. Eerst worden hieronder de jeugdgroep, de kampwerkgroep en de kluswerkgroep besproken.

De jeugdgroep

De jeugdgroep is thema- en soortgroepoverstijgend en is vanaf het begin een belangrijke groep geweest. De jeugd kennis te laten maken met de natuur en zich te laten verwonderen over hoe prachtig die in elkaar zit, was een van de hoofddoelen bij de oprichting van de NVWC in 1975. De eerste jaren werd daar dan ook enorm in geïnvesteerd. Iedere vrijdagavond kwam de jeugdgroep bij elkaar. Die avonden hadden soms een thema, maar waren soms ook gewoon een 'soos'. De tien tot vijftien jongeren kwamen niet alleen

De deelnemers van de excursie naar de Pier van IJmuiden in oktober 1980.

naar die avonden voor de natuur en om te leren, maar ook voor de gezelligheid. Het was dan ook zwaan-kleef-aan, want vriendjes en vriendinnetjes werden meegenomen en de groep groeide en groeide. De meesten waren tieners van zo'n 13 tot 18 jaar, met enkelen die wat jonger of wat ouder waren. Eigenlijk was er ook iedere zaterdag wel wat te doen. In de winter knotten natuurlijk, maar vaak een excursie naar mooie gebieden in de directe omgeving, zoals de Heul aan de overkant van de Lek, naar de Regulieren of naar het Beesdse Veld. Gerard van Zuijlen en Leo van der Kooij waren de volwassen begeleiders, maar ook als zij er niet bij waren, gingen de jongeren op pad.

Er werden ook plekken verder van Culemborg bezocht. Zo fietste de jeugdgroep naar de stuw van Hagestein, naar Maurik, naar de Nieuwe Zuiderlingedijk voorbij Leerdam, naar de Kaapse Bossen bij Doorn en naar de Zouweboezem bij Lexmond. Een legendarische excursie was ergens begin jaren tachtig met de fiets, vanaf het nieuwe postkantoor aan 't Jach naar de Flevopolder, via de Knardijk en dan weer terug via Harderwijk en Amersfoort. Als de route nu via Google Maps op de fiets wordt gepland, blijkt dat 177 kilometer te zijn! Met zo'n 15 jonkies en een paar begeleiders was dat een mon-

Met een volle bus van de firma Streef op excursie in de Flevopolder, februari 1980.

sterrit, want het was natuurlijk niet alleen maar fietsen, maar ook banden plakken en vogels kijken en wel zoveel mogelijk. Dit was trouwens een eenmalige marathon, want meestal ging dit soort excursies, naar Zeeland om ganzen te kijken of naar de Flevopolder, met een bus van de firma Streef.

Bestond de jeugdgroep in de eerste tien jaar vooral uit tieners en begin twintigers, na die tijd bleek het moeilijk om deze leeftijdscategorie te bereiken. Wel was er toen een zeer actieve jongere jeugdgroep met kinderen tussen 8 en 12 jaar. Zij kwamen iedere vrijdagavond bij elkaar om met de natuur bezig te zijn. Veel van die activiteiten vonden plaats in het toenmalige clubgebouw, de Ketel-

Nachtvlinders op naam brengen.

Meedoen aan de jaarlijkse roofvogeltelling.

Op avontuur in de Plantage.

vink. De groep ging af en toe ook naar buiten. De natuurtuin rond de Ketelvink bood al mooie natuur en ook het park De Zump, aan de rand van de wijk Voorkoop, dat in 1988-1989 werd ingericht, was een prima plek om met de jeugd op zoek te gaan naar kikkers en padden, andere waterdiertjes, planten en insecten.

De laatste jaren komt de jeugd minder vaak bij elkaar, want kinderen blijken tegenwoordig zo'n druk programma te hebben, dat iedere week naar de NVWC er niet van komt. Ze gaan bij activiteiten wel vrijwel altijd naar buiten toe. Sinds de Steenuil in het Veerweggebied bij de veerpont uitvalsbasis is, vormt de Baarsemwaard aan de andere kant van de spoorbrug een ideale locatie, maar ook allerlei andere plekken worden bezocht.

De kampwerkgroep

In de vijftig jaar dat de NVWC bestaat, zijn er 64 kampen geweest, in de eerste 25 jaar 49 en in de laatste 25 jaar 15 keer. In de eerste jaren waren er wel drie of meer kampen per jaar. Voor die kampen, altijd wat verder van Culemborg vandaan, werden plekken uitgezocht waar veel natuur te beleven was en vooral andere natuur dan die bij Culemborg. In voorjaar en zomer werd er in de regel gekampeerd, tijdens de winterkampen verbleven de deelnemers in een verwarmd groepsverblijf. En die kampen hadden, naast natuurstudie en genieten van de natuur, ook nadrukkelijk een sociale component. Met 30 of 40 NVWC'ers een dag of drie op pad om van vogels en andere natuur te genieten en een nacht of drie

Het eerste kamp in juni 1975.

om avondnatuur te beleven, gezellig spelletjes te doen en wat te drinken. Zeker voor de jongeren was het heerlijk om zo lang zonder ouders te zijn, maar wel in een redelijk beschermde omgeving. In de beginjaren waren er soms wel 30 deelnemers, waarvan meer dan de helft jongeren.

Heden ten dage wordt er niet meer jaarlijks gekampeerd en zijn het veelal oudere leden, vaak met caravan, camper of in huisjes, die aan de kampen deelnemen. Er is geen kampwerkgroep meer, een aantal vrijwilligers neemt telkens de organisatie op zich.

Op jeugdkamp in Hurwenen, slaapzakken in het dorpshuis, 1982.

Op jeugdkamp in Hurwenen, de hele dag op vogelexcursie.

Al in de zomer van 1975 was het eerste kamp, bij de Overasseltse en Hatertse vennen. Overdag op pad, onder andere op excursie met de boswachter en 's avonds een gamel (zo'n heel grote hoge aluminium pan) met heerlijke andijviestamppot en slapen in een schuur.

In de eerste tien jaar is de jeugdgroep, zonder volwassenen, zeker viermaal in het vroege voorjaar op kamp geweest in Hurwenen. Ze gingen erheen op de fiets en sliepen in slaapzakken op de vloer van het dorps huis. De avonden waren lang in februari en na het eten was er volop gelegenheid tot vermaak. Er waren altijd gitaren en een speciale bundel NVWC-liederen. Soms werd er gehupst (gevolksdans) en werden er spelletjes gedaan. En uiteraard werd er gestoeid. Overdag ging men per fiets op zoek naar vogels. In de Kil van Hurwenen waren toen al flink wat ganzen te zien, die rond Culemborg toen nog schaars waren. Op de plassen zaten futen en allerlei eenden. Die excursies duurden de hele dag en iedereen had 's morgens haar of zijn lunchpakketje gesmeerd. Heel af en toe werd er ook een cafeetje bezocht, maar veel geld had de jeugd niet te verteren, dus dat was sporadisch.

Ook naar het buitenland

De jubilea waren een reden om ook over de grens te kijken. Ter gelegenheid van het tienjarig bestaan was er voor het eerst, in mei 1985, een kamp naar het buitenland, op een camping aan de kust in

Frankrijk bij Cap Gris-Nez. Prachtige kalkrotsen met fossielen op het strand en een mooie wandeling in Forêt Domaniale de Boulogne, waar de bodem bedekt was met prachtige wilde hyacintjes, zitten nog vers in het geheugen. In april 1990 was er een vogelkamp in de Camargue in Zuid-Frankrijk. Op reis erheen, in een busje met negen NVWC'ers, begon het al. Op de binnenkant van de zonneklep werden alle rode en zwarte wouwen, buizerds en torenvalken gevinkt die tijdens de reis werden gezien. Na de reis stonden daar meer dan 200 streepjes van waargenomen roofvogels. Het was een zeer geslaagd kamp, omdat in de Camargue heel veel moerasvogels voorkomen, zoals roze flamingo's, zwarte ibissen en zilverreigers.

Ook tijdens andere jubileumjaren werd in Frankrijk gekampeerd. Het prachtige merengebied La Brenne, een paar honderd kilometer ten zuiden van Parijs, is driemaal de locatie van een jubileumkamp geweest, in 1995, 2005 en 2015. De Camping Municipal in Rosnay ligt langs een prachtig meer. In La Brenne zijn, naast vogels, ook veel planten, vlinders, libellen, zoogdieren en reptielen te ontdekken. In het toiletgebouw zaten iedere ochtend allerlei nachtvinders, die in de nacht op het licht waren afgekomen, en vlakbij de camping hebben veel deelnemers mooie opnamen kunnen maken van de prachtige boomkikker en de felgroene smaragdhagedis.

Camping in Rosnay, La Brenne, meriansborstel (een nachtvlinder) op het tarievenbordje, 2015.

CAMPING MUNICIPAL ** TARIF 2015	
TARIFS JOURNALIERS :	
Municipal :	
Adulte	Euros 2,00 €
Enfant de moins de 7 ans	1,00 €
Emplacement	3,00 €
Camping-car	5,00 €
Véhicule	2,00 €

De kluswerkgroep

De kluswerkgroep is ontstaan toen de Ketelvink werd betrokken. Voordat deze in gebruik werd genomen, was er al veel werk verricht, maar ook in de jaren daarna was er altijd wel wat te klussen. In de tachtiger jaren was vervroegde pensionering heel gebruikelijk en een aantal van deze gepensioneerde leden kwam iedere woensdagmorgen naar de Ketelvink om daar aan het werk te gaan, in de mooie natuurtuin die zij daar hadden aangelegd of in het clubhuis zelf. Toen de NVWC verhuisde naar de Steenuil, bleef deze woensdagochtend de klusochtend. Ook bij de Steenuil is er een prachtige natuurtuin gemaakt, waarin heel wat uurtjes worden gestoken. En natuurlijk gaat het niet alleen om het klussen, maar is die woensdagochtend ook een sociaal gebeuren waarin ettelijke kopjes koffie worden gedronken en (sterke) verhalen worden verteld.

De door de klusgroep van de NVWC aangelegde en onderhouden natuurtuinen bij de Ketelvink (links) en bij de Steenuil (rechts).

Bij de oprichting van de NVWC waren er twee doelstellingen: de jeugd betrekken bij de natuur en daarnaast de vogels en planten in het werkgebied van de NVWC in kaart brengen. Al snel kwamen er ook leden die actief met andere soortgroepen bezig gingen, zoals bijvoorbeeld insecten of paddenstoelen. In de jaren daarop kristalliseerde dat uit tot de drie doelstellingen die het onderwerp zijn van de volgende drie hoofdstukken: het *natuuronderzoek*, dat begon met vogels, maar inmiddels veel breder is, de daadwerkelijke *bescherming* van de natuur in en om Culemborg en het *vertellen* over die natuur aan zoveel mogelijk Culemborgers. Het werkgebied kwam organisch tot stand op basis van wat redelijk eenvoudig per fiets bereikbaar is. Toen de Everdingerwaard werd ontwikkeld, werd het werkgebied dan ook zonder discussie naar het westen uitgebreid.

Onderzoeken

Al vanaf dag één zijn leden van de NVWC bezig met onderzoek. Weten welke planten of dieren ergens voorkomen en weten hoe het daarmee gaat, is essentieel als je ze wilt beschermen en als je die dingen weet kun je er ook over vertellen aan wie het maar horen wil. Voor veel onderzoekende NVWC'ers zijn het buiten zijn, het genieten van de natuur en het bevredigen van de eigen nieuwsgierigheid de belangrijkste redenen, maar voor velen van hen is ook belangrijk dat al de tijd en energie die ze in onderzoek steken, gebruikt wordt om te komen tot een betere bescherming. Dat is waarom ze ervoor zorgen dat wat ze ontdekken, wordt vastgelegd. En daarom werken ze ook mee aan landelijke projecten.

De NVWC heeft haar eigen plek op Waarneming.nl. Dat is een online platform waarop men waargenomen planten en dieren kan doorgeven. Landelijk gaat het om miljoenen waarnemingen per jaar, in het NVWC werkgebied om duizenden. Deze losse waarnemingen geven informatie over waar een bepaalde soort voorkomt, maar zegt niets over voor- of achteruitgang. Daarvoor zijn er zogenaamde meetnetten, waarbij op een gestandaardiseerde manier, jaar in jaar uit, alle waarnemingen binnen een bepaald gebied of van vaste routes worden doorgegeven. De NVWC'ers tellen vogels, vlinders en libellen volgens deze meetnetmethode.

Vooral meetnetten geven heel veel informatie hoe het met een soort of soortgroep gaat. Aan de landelijke meetnetten wordt door de NVWC actief meegewerkt. Een meetnet bestaat uit een aantal vaste meetpunten, die onderling vergelijkbare meetresultaten leveren. Daarom kunnen er op basis van een meetnet uitspraken gedaan worden over de stand van een soort of soortgroep op landelijk, regionaal en lokaal niveau. Omdat dit gestandaardiseerde methodes zijn, kunnen de gegevens gebruikt worden om trends van soorten 'hard' te maken. Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) is betrokken bij de verwerking van de gegevens. De cijfers worden namelijk gebruikt om te kijken of het natuurbeleid werkt of moet worden bijgesteld. En dat gaat niet alleen over het landelijke beleid, maar ook om Europese regelgeving. Zo krijgen plaatselijke activiteiten van NVWC-leden niet alleen nationaal, maar ook internationaal betekenis.

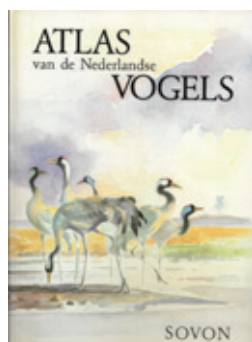
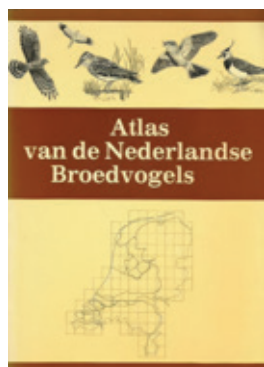
De vogelwerkgroep

Deze werkgroep draagt bij aan de vogelmeetnetten Broedvogelmonitoringproject (BMP), Meetnet Urbane Soorten (MUS) en Trek-tellen (www.trektellen.nl).

Broedvogelmonitoring (BMP)

Vogels waren als onderzoeksgroep van meet af aan al populair en er was in 1975 net een landelijk inventarisatieproject waar de kersverse NVWC aan ging meewerken. Heel Nederland is opgedeeld in 'hokken' van 5x5 kilometer (zogenoeten atlasblokken) en het werkgebied van de NVWC heeft vier van die atlasblokken. Daar werd in 1975 en 1976 intensief gekeken en geïnventariseerd. De gegevens werden op een speciaal formulier ingevuld en ingeleverd bij Stichting Ornithologisch Veldonderzoek Nederland (SOVON), die ze heeft opgenomen in de *Atlas van de Nederlandse Broedvogels*, die

De vier landelijke vogelatlassen waarin de gegevens die werden verzameld door de NVWC, zijn gebruikt. SOVON, Nijmegen

Het Culemborgse stadspark
De Plantage wordt regel-
matig geïnventariseerd op
broedvogels.

in 1979 verscheen. Ook aan de volgende atlassen, uit 1987, 2002 en 2018, hebben de vogelaars van de NVWC meegewerkt.

Gebiedsinventarisaties

Vogelonderzoek is altijd een belangrijk speerpunt geweest binnen de NVWC. Al in 1976 kregen drie jeugdleden het verzoek om de vogels van een griend langs de Prijsseweg, de rietput bij Fort Everdingen en de Plantage te inventariseren. Ze werden in het diepe gegooid, maar leverden wel een mooi rapportje met de resultaten en met handmatig getekende kaartjes en overzichten. In de afgelopen 50 jaar zijn heel veel gebieden op deze manier geïnventariseerd. De methode is landelijk vastgelegd en houdt in dat je een minimum aantal bezoeken brengt aan het te onderzoeken gebied. Die bezoeken zijn verdeeld over het voorjaar en de voorzomer en vinden plaats rond zonsopkomst. Deze onderzoeken worden ook uitgevoerd bij ontwikkelingen die bedreigend kunnen zijn voor de ecologische waarden of kwaliteiten van een bepaald gebied. Met de onderzoeksgegevens kan namelijk gefundeerd worden ingesproken en aangegeven welke gevolgen een bepaalde ingreep mogelijk heeft voor de aanwezige flora en fauna.

De inventarisaties vinden vaak plaats in 'leuke' gebieden, zoals natuurgebieden of parken, of in bedreigde gebieden. Maar ook in het stedelijk gebied komen vogels voor en ook daar is het belangrijk om te weten hoe het met ze gaat. Daarom is de landelijke organisatie SOVON begonnen met het Meetnet Urbane Soorten, kortweg MUS. Dit project startte in 2007 en bestaat uit een netwerk

Het MUS telpunt bij het Beatrix verpleeghuis.

van telpunten in woonwijken, stadsparken en op bedrijventerreinen per postcodehoofdgroep. Volgens een vaste systematiek tellen leden van de NVWC routes in de Hond en de binnenstad (4101), Terweijde en Voorkoop (4102), Lanxmeer (4103), Industrierrein Pavijen (4104) en Achter de poort, Molenzicht en Parijsch (4105). Dit levert een betrouwbaar beeld op van de stadsvogelbevolking van Culemborg vanaf 2007.

Trektellen

Een van de kernactiviteiten van de Vogelwerkgroep is het tellen van trekvogels tijdens de vogeltrek. Een krib in de Lek aan de oostzijde van de Redichemse waard heeft al vanaf de jaren zeventig jaarlijks gefungeerd als trektelpost. Vanaf zonsopkomst tot enige uren daarna zitten leden van de vogelwerkgroep daar en houden scherp

Trektellen op de trektelpost in de Redichemse waard.

Home Opmerkelijk Analyse Foto's & Documenten Kaart Contact

Totalen Redichemse waard (Culemborg) 2025

Soort	mar	apr	Totaal	Z	N	Maximum	Presentie (%)	Presentie (dagen)	Berste	Laatste
1. Slobeend	4	3	7	2	5	3 (27 apr)	75	3	9 mar	27 apr
2. Krakeend	0	2	2	0	2	1 (27 apr)	25	1	27 apr	27 apr
3. Smient	69	0	69	0	69	64 (9 mar)	50	2	9 mar	22 mar
4. Grote Zaaibek	3	0	3	0	3	1 (9 mar)	25	1	9 mar	9 mar
5. Gierzwaluw	0	12	12	0	12	11 (27 apr)	25	1	27 apr	27 apr
6. Koekoek	0	2	2	0	2	1 (27 apr)	25	1	27 apr	27 apr
7. Holenduif	3	3	6	0	6	3 (22 mar)	50	2	22 mar	27 apr
8. Houtduif	16	0	16	0	16	16 (9 mar)	25	1	9 mar	9 mar
9. Turkse Tortel	1	0	1	0	1	1 (9 mar)	25	1	9 mar	9 mar
10. Scholekster	0	4	4	0	4	1 (27 apr)	25	1	27 apr	27 apr
11. Kluit	0	1	1	0	1	1 (27 apr)	25	1	27 apr	27 apr
12. Kleine Plevier	1	0	1	0	1	1 (22 mar)	25	1	22 mar	22 mar
13. Regenwulp	0	1	1	0	1	1 (27 apr)	25	1	27 apr	27 apr

Eervolle vermelding voor Culemborgse vogelaar

Eervolle vermelding Jan Nijkamprijns voor Marcel van der Tol voor rapport over **trektellen**. Extra Nieuws, 11 november 1981

de lucht in de gaten, met zowel hun ogen als hun oren en geholpen door verrekijkers en telescopen. In het najaar trekken veel vogels vanuit noordelijker landen over ons land naar het zuiden. Uit ervaring is gebleken dat de genoemde krib ligt in een belangrijke vlieg-route voor deze trekvogels en soms worden enorme aantallen per dag genoteerd. In het voorjaar is de trek minder geconcentreerd, maar ook dan wordt de telpost regelmatig bemenst.

Tijdens zo'n trektelling wordt iedere vogel die wordt waargenomen en herkend, genoteerd en zo is er een enorm archief van trekvogelgegevens ontstaan, dat ook weer wordt gebruikt door landelijke organisaties. Een van de grondleggers van die tellingen bij de NVWC was toenmalig jeugd lid Marcel van der Tol, scholier nog, die in 1981 een landelijke eervolle vermelding kreeg voor het rapport dat hij over een jaar trektellen had gemaakt!

De zoogdierenwerkgroep

Maar niet alleen vogels hadden de aandacht, ook andere soortgroepen werden onderzocht, zoals zoogdieren.

Vallen zetten

Er werd en wordt muizenonderzoek uitgevoerd door zogenaamde *live-traps* te plaatsen. Dit zijn muizen vallen waarin de dieren blijven leven en, als ze er op tijd weer uit bevrijd worden, daar geen last van ondervinden. Zo werden onder andere spitsmuizen, veldmuizen, bosmuizen en rosse woelmuizen gevangen. Toen in 1987 de

Live-traps, de groene blokjes op de achtergrond, met een rosse woelmuis, 2018.

dijkverzwaring weer een actueel thema was, zijn die vallen gezet in de directe omgeving van de dijkvakken waar ingrepen te verwachten waren, om zo een beeld te krijgen van de muizenpopulaties in de betreffende dijkvakken, zodat daarmee rekening gehouden kon worden.

Indirect zoogdieronderzoek

Indirect zoogdieronderzoek is er ook en daarvoor kwam de samenwerking met de jeugdwerkgroep goed van pas. Uilen en ook andere roofvogels eten muizen en andere prooien in hun geheel op en braken dan de botjes en andere restanten uit. Uilen doen dat in balletjes en onder een roestplek (waar ze regelmatig terugkeren) liggen vaak braakballen, soms met tientallen bij elkaar. Door die ballen voorzichtig uit elkaar te peuteren en de botjes netjes te sorteren kan bepaald worden welke soorten muizen die uil heeft gegeten. Omdat die uil maar een beperkte actieradius heeft, ontstaat een beeld van de muizenpopulatie in die omgeving.

Vanaf de negentiger jaren nam de belangstelling voor vleermuizen sterk toe. Dit kwam mede doordat de bat-detector beschikbaar kwam. Dit is een klein handzaam apparaatje waarmee de ultrasonische geluiden van vleermuizen, die wij niet of nauwelijks kunnen horen, omgezet worden in voor ons hoorbaar geluid. Omdat iedere soort

vleermuis zijn eigen golflengte en ritme heeft, kun je via die detector dus uitstekend bepalen welke vleermuizen ergens voorkomen. Deze kennis is van belang, want vleermuizen zijn beschermde dieren en als hun biotoop, door verbouwing of andere ingrepen, dreigt te worden aangetast, moeten daar mitigerende maatregelen voor worden genomen, door bijvoorbeeld te zorgen voor alternatieve onderkomens. Het kan ook zijn dat zo'n ingreep dan helemaal niet mag plaatsvinden. Vooral de Plantage is een belangrijk gebied voor vleermuizen. Naast gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, watervleermuis en laatvlieger komt daar ook de rosse vleermuis voor, die kraamkamers heeft in oude bomen met holtes. De Plantage is ook een mooie locatie om de jeugdgroep kennis te laten maken met vleermuizen en er zijn daar dan ook al heel wat vleermuiswandelingen gehouden.

De techniek heeft nog veel meer mogelijkheden gegeven om zoogdieren te onderzoeken. Omdat veel zoogdieren 's nachts actief zijn, is het moeilijk om er een goed beeld van te krijgen. Maar sinds een jaar of tien, vijftien zijn wildcamera's steeds bruikbaar en betaalbaar geworden. Dit type camera wordt ergens geplaatst en via een bewegingssensor maakt deze infrarood opnamen als er, ook in het donker, iets beweegt. Als je de volgende dag het kaartje uitleest en de foto's of video's bekijkt, kun je dus zien welke dieren er zijn langsgekomen. En dat levert soms leuke verrassingen op.

Uilenballen pluizen door de jeugdgroep, 2016.

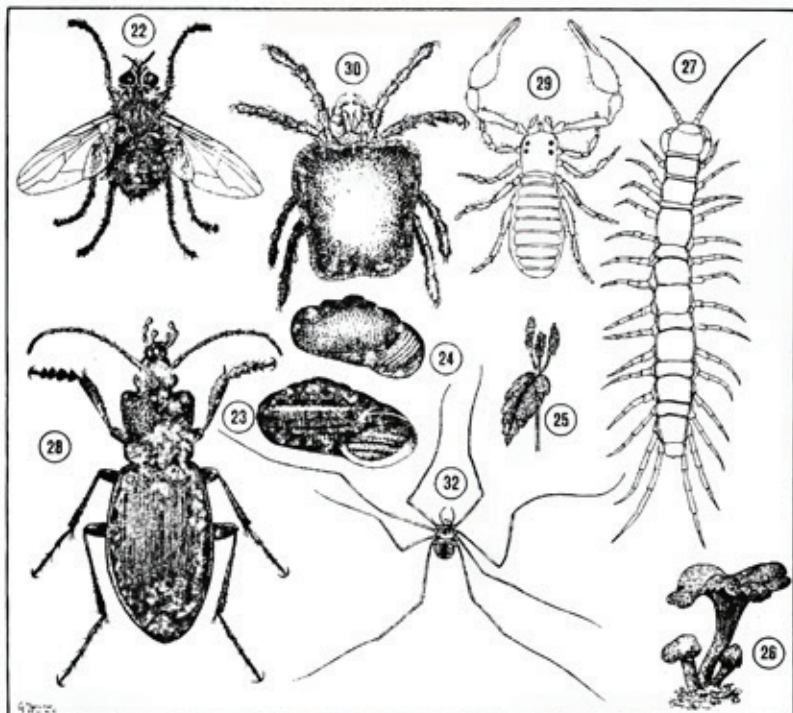

Das in de omgeving van Culemborg via de wildcamera, 4 januari 2025.

Zo bleek uit nachtelijke opnamen (2019) bij Culemborg ook de das hier voor te komen, iets dat voor die tijd niet bekend was. Na lang zoeken werd de dassenburcht gevonden. De zoogdierwerkgroep is door Rijkswaterstaat gevraagd om bij te houden hoe de ecodeucten over de A2, 'Lage Veld' bij Beesd en 'Autena' bij Hagestein, door dieren worden gebruikt en daar is de zoogdierenwerkgroep enthousiast op ingegaan. Er werden ook daar wildcamera's geplaatst waarmee kon worden aangetoond dat via de ecodeucten onder andere reeën, vos, bunzing en haas oversteken. Deze informatie wordt door Rijkswaterstaat ingezet voor het optimaliseren van ecodeucten.

De insectenwerkgroep

Er was bij de NVWC al vanaf 1975 aandacht voor insecten. Insectenkenners Gerrit Marchal schreef prachtige artikelen over insecten en andere ongewervelden met zelfgemaakte tekeningen erbij. In 1982 werd de insectenwerkgroep van de NVWC opgericht.

De eerste jaren waren de werkgroepleden vooral bezig met het in kaart brengen van de dagvlinders en later ook libellen in het werkgebied. Het werkgebied was verdeeld in hokken van 100x100 meter en er werd naar gestreefd om ieder hok te bezoeken en te kijken wat daar rondvlog.

Alle gegevens worden doorgestuurd naar De Vlinderstichting, de landelijke organisatie voor onderzoek en bescherming van vlinders en libellen. Maar ook de insectenwerkgroep zelf publiceerde de gegevens. In 1998 kwam het boekje *Vlinderen tussen Lek en Linge* uit, waarin van iedere soort kaartjes zijn opgenomen van hun voorkomen in het werkgebied van de NVWC. In 2008 volgde *Libellen tussen Lek & Linge*.

Deelname aan landelijke meetnetten

Meewerken aan landelijke onderzoeken geeft veel bevrediging. De standaardmethoden zijn goed doordacht en de gegevens die worden verzameld, worden ook door anderen gebruikt. Bovendien kunnen de data uit Culemborg worden vergeleken met data van elders uit het land. Toen de landelijke meetnetten dagvlinders (in 1990) en libellen (in 1997) startten, deden de leden van de insectenwerkgroep daar direct enthousiast aan mee. Zo werden vlindermonitoringroutes uitgezet in De Zump, de Regulieren en in het Tichelterrein bij Buren. Later kwamen er routes bij in Lanx-

Locatiebepaling steeds nauwkeuriger

In de eerst dertig jaar van de NVWC waren er nog geen technische hulpmiddelen voor locatiebepaling voorhanden. Waarnemingen van planten en dieren werden met een stip op een kaart gezet. Vervolgens werden de data per hok doorgegeven. Dat kon gaan om hokken van 100×100 meter, 500×500 meter, zoals in het boekje *Vlinders tussen Lek en Linge* zijn gebruikt, maar ook van 1 km² of een atlasblok van 5×5 km, zoals in de eerste Atlas van de Nederlandse Broedvogels. Na een dagje veldwerk waren de tellers

dan ook uren bezig om de stippen die op een kaart waren gezet, van de juiste coördinaten te voorzien. Tegenwoordig heeft iedere smartphone GPS, waarmee tot op een paar meter nauwkeurig de locatie wordt bepaald, en zijn de waarnemingen dan ook veel nauwkeuriger dan in de beginjaren. Dit wordt duidelijk geïllustreerd in de weergave van de waargenomen vlinders van 1990 tot en met 1998, geregistreerd per hok van 100×100 m, en die van 2017 tot en met september 2025, geregistreerd met behulp van GPS.

Vlinderwaarnemingen per 100×100 m hok, 1990 tot en met 1998. Kars Veling

Vlinderwaarnemingen geregistreerd per GPS, 2017 tot en met september 2025. Kars Veling

Fladderende asielzoekers

Presentatie boekje
'Vlinders tussen Lek en Linge' aan wethouder Jean Eigeman. Extra Nieuws,
3 maart 1999

meer en, na de natuurontwikkeling, in de uiterwaarden. Langs deze vaste routes wordt wekelijks van april tot en met september geteld.

Toen het meetnet nachtvlinders in 2011 startte, heeft een aantal leden dat ook opgepakt. In het werkgebied van de NVWC worden heden ten dage op meer dan vijf locaties regelmatig nachtvlinder-vallen gezet. Een felle lamp lokt nachtvlinders, die vervolgens in rust gaan op de speciaal daarvoor in de val geplaatste eierdozen. De vlinders kunnen zich vastklampen aan het ruwe oppervlak van deze dozen, waaronder het donker is. Na een nacht wordt dan voorzichtig de val geopend en bekeken (en gefotografeerd) welke vlinders erin zitten. Deze worden vervolgens ter plekke weer vrijgelaten. Zo wordt informatie verzameld over deze groep, die, net als de zoogdieren, vooral 's nachts actief is. Na tien jaar tellen heeft het CBS in augustus 2025 een eerste overzicht gegeven over hoe het met de nachtvlinders in Nederland gaat. De NVWC gegevens hebben hierin een nuttige rol gespeeld.

Langs deze kade in de Regulieren ligt de vlindermonitoringroute.

Rapport over tien jaar meetnet nachtvinders tellen met een lichtval. CBS, augustus 2025

Trend nachtvinders laatste 10 jaar stabiel

22-8-2025 06:30

© Jurrien van Delfk

Tussen 2014 en 2024 zijn grotere en zeldzamere soorten nachtvinders iets afgenomen, terwijl kleinere en veelvoorkomende soorten gemiddeld juist zijn toegenomen. Het totale gewicht van 719 soorten nachtvinders is in die periode stabiel gebleven. Dat blijkt uit nieuwe cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) en De Vlinderstichting. De gegevens zijn verzameld via het meetnet nachtvinders, waarin vrijwilligers op bijna 3 duizend meetpunten verspreid over het land nachtvinders tellen met behulp van lichtvallen.

De plantenwerkgroep

De plantenwerkgroep doet onderzoek naar het voorkomen van vooral planten en paddenstoelen. De werkgroep leidde een aantal jaren een slapend bestaan, maar vanaf 2019 ontplooit zij weer volop activiteit. De leden gaan regelmatig op pad om planten in kaart te brengen, zowel in de stad als in het buitengebied, soms ook op verzoek van de gemeente of van natuurbeheerders zoals Staatsbosbeheer of Stichting Geldersch Landschap en Kasteelen. Jaarlijks worden gebieden gekozen, die dan meerdere keren in dat jaar worden bezocht. De keuze van de gebieden heeft natuurlijk te maken met persoonlijke voorkeuren, maar zeker ook met eventuele bedreigingen of juist kansen van zo'n gebied. Zo kwam men in 1978 al in actie toen de spoordijk bij de spoorbrug zou worden aangepakt. Daar had de werkgroep onderzoek gedaan en vastgesteld dat er heel bijzondere planten groeiden. Dat hing samen met de herkomst van de grond waarmee de spoordijk is aangelegd. Vanuit de werkgroep drong men aan om daar zorgvuldig mee om te gaan en er is toentertijd ook daadwerkelijk rekening gehouden met dit advies. Inmiddels is die bijzondere flora helaas wel verdwenen.

De plantenwerkgroep op excursie langs de Lek, 1978.

NVWC wijst op bijzondere
vegetatie op de spoordijk.
Utrechts Nieuwsblad, 22 juli
1978

Het voorafgaande laat zien dat er de afgelopen 50 jaar door de NVWC heel veel onderzoeken uitgevoerd zijn, de meeste daarvan jaar in jaar uit. De komende jaren zal dat niet minder worden. Door allerlei technische ontwikkelingen, zoals apps en cameravallen, wordt het steeds makkelijker om mee te werken aan (landelijke) onderzoeken.

Beschermen

Weten wat er rond Culemborg voorkomt aan biodiversiteit en hoe het daarmee gaat, is essentieel, maar de NVWC heeft zichzelf ook nadrukkelijk de taak gegeven om actief te werken aan behoud en herstel van de natuur. Dat beschermen kan op allerlei manieren: zelf de handen uit de mouwen steken (knotten, nestkasten ophangen), anderen stimuleren tot natuurvriendelijke beheermaatregelen (overleg met beherende organisaties) en het kritisch volgen van de ontwikkelingen in het werkgebied en zo nodig in actie komen.

De knotwerkgroep

In de beginjaren vaak heel dikke takken door achterstallig onderhoud, langs de Beusichemsedijk, 1980.

De knotwilg is een karakteristieke boom in het rivierenland, maar door achterstallig onderhoud dreigden veel bomen te verdwijnen. Daarom was een van de eerste activiteiten van de NVWC het zogenaamde knotten. Met een groep van soms wel 60 man-

nen, vrouwen en kinderen werden de knotwilgen geknot. Dat wil zeggen dat de takken kort werden afgezaagd, zodat die weer opnieuw uit konden groeien en niet, door hun grote gewicht, de boom zouden doen splijten. De afgezaagde takken moesten nog worden verwerkt. Een groot deel van de groep was daarmee bezig en vooral veel van de jeugdleden hielpen daarbij. Dikke stukken werden apart gelegd om als hardhout te dienen en er werden zogenaamde pootstokken gemaakt, die als ze in de grond werden gestoken, weer uitgroeiden tot nieuwe wilgen. Al het resthout werd verbrand. Voor jongeren en ook ouderen trouwens is er niet veel mooiers dan fikkie stoken. Nu terugkijkend was het een zeer milieuvriendelijke klus, want om de stapel aan te krijgen werden er ook autobanden en veel olie op gegooid. Nu mag dat verbranden bijna nergens meer.

De knotploeg is nog steeds iedere winter actief en met een groep van tien tot vijftien deelnemers worden er jaarlijks toch tientallen bomen bijgehouden. Het hout dat daarvoor geschikt is, wordt als hardhout gebruikt en de rest wordt versnipperd.

De nestkastenwerkgroep

Voor sommige vogelsoorten is er te weinig natuurlijke nestgelegenheid. Om hier iets aan te doen, heeft de NVWC tientallen nestkasten in de omgeving van en in Culemborg opgehangen. Deze worden jaarlijks gecontroleerd en onderhouden. Het gaat hierbij om nestkasten voor torenvalk, kerkuil, bosuil en steenuil. Deze activiteiten

Aanpassing munitiekisten tot goede torenvalkenkasten, 1977.

Van munitiekist tot torenvalknestkast. Utrechts Nieuwsblad, 7 november 1977

begonnen al in 1978. Via overste Blommaarts van Defensie kreeg de NVWC tientallen munitiekisten aangeboden, die door Defensie niet meer gebruikt werden. Dat bleken, na een kleine ingreep, uitstekende torenvalkenkasten te kunnen worden.

Uiteraard worden de broedresultaten bijgehouden en soms worden ook jonge vogels geringd, in samenwerking met NVWC-leden die daartoe bevoegd zijn. Inmiddels, in 2025, zijn alle voormalige munitiekisten door nieuwe nestkasten vervangen. Jaarlijks worden nu zo'n 100 kasten bezocht en daarbij gaat het tegenwoordig

Het ringen van een jonge torenvalk, 2016.

Ophangen mezenkast in de Plantage, 10 maart 2025.

Het aanbrengen van nylondoek om de padden van de weg te houden.
Culemborgse Courant,
14 maart 1985

vooral om steenuilen en kerkuilen, de torenvalken en bosuilen zijn hierbij in de minderheid.

Daarnaast worden mezenkastjes onderhouden en gecontroleerd, vooral op plaatsen waar de eikenprocessierups veel voorkomt, zoals de Lange Dreef en de Plantage, om zo over te gaan op natuurlijke bestrijding.

De paddenwerkgroep

Al snel na het begin van de NVWC werd de paddenwerkgroep in het leven geroepen. De Kleine Buitenum bij de Ronde Haven bleek een waar paddenkerkhof te zijn. In het vroege voorjaar werden daar tientallen en soms zelfs honderden padden doodgereden. De padden overwinteren in de stad in tuinen en moestuinen, maar ze planten zich voort in de Ronde Haven. Dit betekent dat ze ieder jaar de druk bereden dijk moeten passeren. En snel zijn padden niet. Bovendien hebben mannetjes op de weg een goed overzicht en kunnen ze de vrouwtjes beter vinden, dus eenmaal op de dijk

**Paddentrek-
aktie
Natuur- en
Vogelwacht**

Ook voor kinderen en jongeren is het redden van padden een mooie en gedenkwaardige activiteit.

aangekomen, blijven ze vaak stil staan, ook omdat ze de trillingen van het verkeer als gevaar beschouwen. Dat is natuurlijk vragen om moeilijkheden en er werden er dan ook veel platgereden.

De paddenwerkgroep nam maatregelen: langs de bovenkant van de Kleine Buitennom werd gaas gespannen, zodat de padden de weg niet op konden. Later werd dit vervangen door stevig nylondoek, omdat gebleken was dat veel padden over het gaas klonnen en alsnog werden doodgereden. Om de 10 tot 20 meter werden emmers ingegraven en de padden die langs dat nylondoek gingen lopen, vielen in die emmer. De paddentrek vindt vooral plaats op regenachtige, windstille avonden bij een temperatuur van circa 7-10°C. Iedere ochtend en middag kwamen de leden van de paddenwerkgroep om de padden uit de emmers te halen en veilig aan de andere kant van de dijk af te leveren. Tot 1985 ging het jaarlijks om 1000 tot 2000 overgezette padden. Vanaf 1987 werd er geen nylondoek meer gespannen, maar gingen NVWC'ers met een zaklamp over de dijk om padden over te zetten. De aantallen waren toen ook veel lager dan in de jaren daarvoor, mogelijk door bouwactiviteiten en de herprofilering van de spoordijk, waardoor veel leefgebied verdween. Nu, in 2025 worden nog steeds padden handmatig over de dijk geholpen. Er is een padden-appgroep, waarop zo'n 15 mensen communiceren over of er trek is en waar ze de padden gaan overzetten. Ook is er nu weer een coördinator en is de paddenwerkgroep weer online.

Beïnvloeding van beleid

Naast bovenstaande directe beschermingsactiviteiten is ook beïnvloeding van beleid nodig om natuurwaarden optimaal te beschermen. Dat gebeurde, en gebeurt nog steeds, op verschillende manieren.

Gemeente neemt uiterwaarden in beheer

CULEMBORG - De gemeente neemt het beheer van de Baarsem- en Goilberdingerwaard over van het Gelders Landschap. Wethouder J. Ton en directeur van het Gelders Landschap B. H. Pijl hebben hiertoe dinsdag 26 augustus in het stadskantoor een huurcontract ondertekend. Kars Veling, voorzitter van de Natuur- en Vogelwacht Culemborg overhandigde aansluitend het rapport 'Inventarisatie Flora en Fauna van de Baarsemwaard 2002' aan wethouder Ton.

NVWC-voorzitter Kars Veling overhandigt wethouder Judith Ton het rapport Inventarisatie Flora en Fauna van de Baarsemwaard

Overhandiging rapport
Inventarisatie Flora en Fauna
van de Baarsemwaard
aan wethouder Judith Ton.
Culemborgse Courant,
3 september 2003

Inspraak, zienswijzen, bezwaar

Bij de start van de NVWC in 1975 was de Milieuwerkgroep Noordwest Betuwe al actief met name met inspreken op beleidsvoorstellen en bezwaar maken bij overheden. De NVWC heeft ook altijd zienswijzen ingediend op de groene aspecten van gemeentelijke beleidsvoornemens zoals bijvoorbeeld het Groenstructuurplan en het Landschapsontwikkelingsplan, maar ook op bezuinigingsvoorstellen. Echter, al snel werd de NVWC een grote vereniging, met een belangrijke achterban die serieus werd genomen en nadrukkelijk werd betrokken bij allerlei ontwikkelingen die invloed kunnen hebben op de natuur en biodiversiteit. Zo voerde de NVWC in 2013 op verzoek van de gemeente een natuurtoets uit, om te onderzoeken of er (beschermde) planten en dieren aanwezig waren in het gebied waar een uitbreiding van de begraafplaats aan de Achterweg gepland was, waarmee bij de uitvoering van de plannen en daarna bij de inrichting en het beheer rekening gehouden moest worden.

In de jaren tachtig van de vorige eeuw, maar ook later, was dijkverzwaring of dijkverbetering, zoals het Waterschap Rivierenland het noemde, meermaals een aandachtspunt. Daar heeft de NVWC zich intensief mee beziggehouden, want langs de dijk en de aangrenzende stroken zijn belangrijke natuurwaarden aanwezig. Bij iedere ronde was de NVWC een actieve inspreker en werd gezorgd

dat de plannenmakers met deze natuurwaarden bekend waren. Er is in de uiteindelijke plannen zeker rekening mee gehouden, hoewel natuurlijk niet alle wensen werden vervuld. De laatste grootschalige dijk aanpassing viel samen met de plannen voor natuurontwikkeling in de Baarsem- en Goilberdingerwaard. De NVWC heeft daaraan voorafgaand in 1997 de uitgangssituatie van flora en fauna vastgelegd en in 2002, nadat de natuur een aantal jaren haar gang had kunnen gaan, een vervolginventarisatie uitgevoerd. Dit laatste rapport werd op 26 augustus 2003 overhandigd aan de gemeente, die de uiterwaarden ging beheren. De gegevens uit het rapport werden gebruikt voor het beheerplan.

Toen de NVWC inmiddels een serieuze partner van de gemeente was geworden, was er veel en redelijk intensief contact. Dat leidde er in 1988 toe dat er twee vertegenwoordigers van de NVWC in de nieuw ingestelde Milieu Advies Raad (MAR) plaats namen en in 1990 werd dat nog eens extra duidelijk toen de NVWC, uit handen van wethouder Jean Eigeman, de Culemborgse Milieuprijs ontving. Daarbij hoorde een bedrag van 3000 gulden, dat is gebruikt voor educatieve diaserie's over de natuur in en rond Culemborg. In datzelfde jaar kwam de NVWC, op de jubileumdag, met een uitgewerkte visie over de kansen die de NVWC zag voor de natuur in de gemeente, die tijdens een symposium aan de gemeente werd aangeboden. Deze rapportage *Culemborg, Natuur in ontwikkeling* is deels nog steeds actueel.

NVWC visie 'Culemborg, Natuur in ontwikkeling', 1990.

Acute situaties

NVWC-leden zijn veel buiten en zien dan ook gauw zaken die een bedreiging vormen voor natuurwaarden. Tegenwoordig worden deze ervaringen snel gedeeld en indien nodig en zo mogelijk wordt er direct actie genomen. Dat kan zijn door contact op te nemen met de betreffende persoon of organisatie, maar als het nodig is, doet de NVWC ook aangifte, als het gaat om een overtreding van de wet. Zo is er bijvoorbeeld actie ondernomen, overigens niet altijd succesvol, toen een waardevol elzenbroekbos moest wijken voor een waterplas, toen een roestboom voor ransuilen werd omgekapt en toen er werkzaamheden werden uitgevoerd vlakbij de reigerkolonie in de Plantage.

Direct contact opnemen met de verantwoordelijke helpt soms ook. In augustus 2017 bleken in de berm langs de Lange Dreef heel veel rupsennesten te zitten van dagpauwoog, een prachtige grote vlinder. Er zou daar aanstonds gemaaid worden en dan zouden alle rupsen verloren gaan. Na contact met de groendienst van de gemeente werd besloten om het maaien uit te stellen. De NVWC verzorgde informatiebordjes langs de Lange Dreef, zodat de vele wandelaars en fietsers ervan op de hoogte werden gesteld.

Maaien uitgesteld voor rupsen dagpauwoog

CULEMBORG Maaien, nodig om bloemrijke grasland of ruigte in stand te houden, levert vaak controverses op. Vooral als er nog veel bloemen bloeien, vinden veel mensen het doodzone. In Culemborg is het maaien van een ruige berm uitgesteld omdat er tientallen rupsen van de dagpauwoog in zaten.

De berm van een secundaire weg in het buitengebied van Culemborg is vrij ruig begroeid met onder andere gewone berenklaauw en brandnetel. Dat zijn ruigtekruiden die aangeven dat er veel voedsel in de bodem zit. Om daar een kruidrijke vegetatie te krijgen, is maaien belangrijk. Niet alleen maar maaien, maar het maaisel vervolgens ook, na een korte droogperiode, afvoeren is essentieel. Op die manier voer je voedingsstoffen af en komt er plaatselijk kale grond tevoorschijn waarin allerlei zaden kunnen kiemen.

■ Een dagpauwoog.

werken, want al tijdens het ophan-gen waren er veel positieve reacties. „Wat fijn dat jullie dit doen. Ik krijg hier heel veel positieve energie van en als de dagpauwogen zo vliegen helemaal“. Ook gingen ze zelf direct op zoek. „Ah, kijk, daar zitten er wel vijf bij elkaar!“ Volgens de NVWC is dit een goed voorbeeld van wat goed overleg op kan leveren. „Uitwisseling van informatie is dan essentieel. Als het niet aan de gemeente was gemeld, zouden al de rupsen waarschijnlijk zijn weggemaaid, maar dat kun je de maaiers niet aanrekenen als ze er niet van op de hoogte zijn gebracht. Het zal trouwens niet altijd mogelijk zijn om rekening te houden met alle soorten die zich in een berm bevinden, maar dit voorbeeld geeft wel aan dat het soms prima kan.“

Bericht uitstel maaien.
Culemborgse Courant,
30 augustus 2017

MAAIEN UITGESTELD

In deze brandnetels zitten rupsen en poppen van de dagpauwoog. De Gemeente Culemborg heeft, op verzoek van de insectenwerkgroep van de Natuur- en Vogelwacht Culemborg besloten het maaien een aantal weken uit te stellen tot deze vlinder zijn geworden.

Rupsennesten dagpauwoog

Rupsen dagpauwoog

Pop dagpauwoog

Dagpauwoog

Informatiebordje voor passanten op de Lange Dreef.

Luis in de pels van de gemeente

Bovengenoemde zaken zijn incidenteel van aard en vragen om acute reactie. Vanaf 1975 is er ook al een veel directere relatie met de gemeente Culemborg. Dat is, zoals zoveel relaties, er eentje met ups en downs. Het is natuurlijk niet altijd koek en ei tussen de NVWC en de gemeente. De NVWC staat voor de natuur en komt daar ook voor in actie en de activiteiten van de gemeente zijn daar niet altijd goed voor. De NVWC is de luis in de pels en weet natuurlijk ook wel dat de gemeente een heel andere verantwoor-

delijkheid heeft dan een club natuurbeschermers. Al vele jaren streeft de gemeente een natuurvriendelijk beheer na, maar omdat er zoveel verschillende afdelingen en personen mee bezig zijn, gaat er ook gewoon regelmatig iets mis. Gelukkig zijn de gemeente en de NVWC altijd met elkaar in gesprek gebleven. Vanaf de jaren negentig was er ook al een of twee maal per jaar een overleg met de gemeente. En de gemeente ziet ook het nut van de NVWC. Zo gaf men aan dat de NVWC de gemeente scherp houdt. 'De NVWC trekt aan de bel als er zaken niet goed lopen en zoeken samen met ons naar een oplossing.'

Enkele malen zijn medewerkers van de gemeente en NVWC'ers op de fiets gestapt om samen allerlei concrete plekken te bezoeken en te kijken en overleggen wat daar de ideale inrichting en beheer zou kunnen zijn. Een zeer stimulerende manier van samenwerken! Een dergelijke gezamenlijke aanpak werkt goed voor de grote lijnen, maar voor sommige concrete activiteiten en ingrepen is het in de praktijk dan vaak te laat.

In 2024 is dan ook gestart met een regelmatig, maandelijks overleg tussen een aantal NVWC-leden en medewerkers van de groendienst van de gemeente, waarin alle actuele zaken aan de orde komen. Daardoor kan er vooraf al veel worden kortgesloten en overlegd, zodat onaangename verrassingen voor het grootste deel

Rondrit op de fiets:
natuurspeelplaats aan
de Parklaan, 2025.

worden voorkomen. Zowel vanuit de gemeente als vanuit de NVWC wordt dit zeer gewaardeerd. Zo gaven de contactpersonen bij de gemeente aan dat de NVWC al jarenlang een belangrijke partner is van de gemeente als het gaat om kennis van de natuur in de stad. En: 'De vrijwilligers van de NVWC zijn onze ogen, oren en ondersteunende handen in de stad. Door de gezonde samenwerking en korte lijntjes tussen de gemeente en de NVWC zorgen we samen dat de natuur van Culemborg veerkrachtig is en wordt Culemborg steeds mooier.'

Windmolens

In 2018 kwamen er (niet uitgevoerde) plannen om nieuwe windmolens te plaatsen in het Culemborgse buitengebied. De NVWC ziet de grote problemen die er zijn door klimaatverandering. Ook is duidelijk dat die in de toekomst een nog veel grotere impact gaan hebben. De NVWC vindt dat alles op alles moet worden gezet om de gevolgen ervan nog enigszins te beperken. De energietransitie is dan ook een noodzakelijke activiteit, die geen vertraging duldt. Aan de andere kant is bekend dat de plaatsing van windmolens negatieve effecten kan hebben op flora en fauna en op de biodiversiteit. In de hele discussie daarover, die jaren heeft geduurd, zat de NVWC in deze spagaat. Het standpunt was en is dat de molens, als ze er

De windmolens langs de N320.

moeten komen, op die locaties en onder die voorwaarden worden geplaatst dat de natuur er zo min mogelijk schade van ondervindt. Ook is noodzakelijk dat er een goede compensatie komt voor verdwijnende of afnemende natuurwaarden. Recent, in april 2025, is er opnieuw een principeverzoek voor een windpark ingediend.

Gemaaide Baarsemwaard,
2024.

Ook andere beheerders

Maar niet alleen de gemeente is aanspreekpunt als het gaat om het beheer van de natuur in het werkgebied. Sinds 1975 beheert de Stichting Geldersch Landschap en Kasteelen de Regulieren en sinds 2013 heeft zij het beheer van de Baarsem- en Goilberdingerwaard weer overgenomen van de gemeente Culemborg. Staatsbosbeheer gaat over de Steenwaard en het Tichelterrein in Buren en ook met deze organisaties heeft de NVWC regelmatig contact om zo de natuurwaarden in die gebieden optimaal te laten zijn. Het deel van de uiterwaarden direct grenzend aan de Lek wordt beheerd door Rijkswaterstaat (RWS). Dat ging niet altijd op een manier die de NVWC graag zou willen. Zo werden in 2024 in de Baarsemwaard grote delen in hun geheel gemaaid. Daarmee gingen veel natuurwaarden verloren en de NVWC heeft via sociale media daar ook haar ongenoegen over geuit. Wel gaf men vanuit RWS aan graag mee te willen denken en werken om het een volgende keer op een natuurvriendelijke manier te doen en in 2025 is een medewerker van de Dienst Rijntakken, die voor RWS het beheer uitvoert, samen met een NVWC'er op pad geweest om te kijken waar in een bepaalde periode wel en waar beter niet gemaaid kan worden.

Gefaseerd gemaaide
Baarsemwaard, 2025.

Zo blijven bij iedere maaibeurt delen van de vegetatie overstaan. Dat heeft positieve impact op de biodiversiteit, want er blijven bij iedere maaibeurt voldoende bloeiende planten aanwezig voor vlinders, bijen en andere bestuivers. Bovendien kunnen de niet gemaaide delen prima beschutting en veiligheid bieden aan allerlei dieren.

Bescherming is het ultieme doel van de NVWC. De twee andere belangrijke doelstellingen, onderzoek en vertellen, staan ten dienste van de bescherming van planten, dieren, landschap en biodiversiteit in en rond Culemborg. En hoewel er ook regelmatig zaken misgaan, is evident dat zonder de inspanning van de NVWC in de afgelopen halve eeuw er veel minder biodiversiteit in de omgeving zou zijn geweest.

Vertellen

Naast onderzoeken en beschermen vindt de NVWC het belangrijk om zoveel mogelijk personen te laten genieten van de natuur. Dat begint met er meer over weten. Op allerlei manieren wil de NVWC mensen betrekken bij de natuur rond Culemborg, de natuur in hun eigen omgeving. Meer waardering voor die natuur geeft ook een groter draagvlak voor de bescherming ervan. Het vertellen gebeurt op veel verschillende manieren. De leden van de NVWC krijgen het verenigingsblad de Hak-al en tijdens lezingen, cursussen, excursies en kampen kunnen ze hun kennis uitbreiden en genieten van prachtige natuur. De NVWC wil echter niet alleen de leden, maar alle inwoners van Culemborg en omgeving graag betrekken bij en laten genieten van de natuur. Daarvoor zijn er allerlei middelen en activiteiten.

De eerste nieuwsbrief.

Voorplaten van de Hak-al in 1976 en 1978, tot de staande versie in 1978.

De Hak-al

Zeker bij de oprichting, toen er nog geen sprake was van internet en sociale media, was een mededelingenblad een belangrijk middel om contact te onderhouden met de leden. Al vanaf maart 1975 was er dan ook iedere maand en soms zelf vaker een nieuwsbrief. Grijs stenciltjes, met artikelen en excursieverslagen die op tien verschillende typemachines waren gemaakt en die soms goed en soms nauwelijks leesbaar waren. Het ging natuurlijk niet om de vorm, maar om een goede uitwisseling van informatie en dat was ook bij die allereerste uitgaven al het geval. Maar al snel werd de communicatie professioneler.

In de eerste jaren kwam er elke maand een Hak-al uit, want zo luidde al in september 1975 de naam van het mededelingenblad.

Een Hebreeuwse term of een bijzonder dier? Nee, Hak-al is een Kuilenburgse verbastering van de uitroep 'had ik al', een veelgehoorde kreet tijdens inventarisaties. Al vroeg kreeg de Hak-al een bijzondere voorplaat. NVWC-lid Jilles van de Warenburg was een getalenteerde tekenaar en al snel zorgde hij maandelijks voor prachtige voorplaten: een mooie vogel, een ander dier of een schitterend landschap. De eerste Hak-als waren in liggend formaat. In 1978 was een prachtige voorplaat gemaakt van een boerenzwaluw, maar toen de tekenaar deze op de voorzijde van de Hak-al zag was hij zeer teleurgesteld. Op speciaal papier werd het volgende nummer staand uitgevoerd, met dezelfde boerenzwaluw. Een prachtig resultaat en vanaf dat moment verscheen de Hak-al in stand formaat.

Enkele voorpagina's van de Hak-al van 1979 tot 2025.

In 1979 stopte de tekenaar en vanaf juni 1979 tot in 2002 werd het logo van de NVWC op de voorzijde van de Hak-al afgedrukt. Dit logo was het resultaat van een tekenwedstrijd voor een nieuwe voorplaat. Vanaf 2002 kwam er iedere keer een andere foto op de voorzijde en die bleef zwart-wit tot in 2010, toen een themanummer over biodiversiteit met een prachtige, kleurige voorplaat verscheen. Vanaf 2013 verschijnt de Hak-al in full colour. De kwaliteit verbeterde van jaar tot jaar. Dit kwam niet alleen door de inzet van de redactieleden, die steeds naar perfectie streefden, maar ook door technische ontwikkelingen, die een mooie glossy uitvoering steeds betaalbaarder maakten.

Ook de inhoud van de Hak-al heeft een enorme evolutie door-
gemaakt. Van mededelingen in de beginfase kwamen er al snel heel
veel excursieverlagen en natuurlijk de waarnemingenlijst. Niets
mooier voor een (jonge) vogelaar dan je naam tientallen malen
langs zien komen in een opsomming van de bijzondere vogels die

de voorbije maanden gezien zijn. Echter, zeker in de tijd dat er een actieve jeugdgroep was, waren de verslagen niet altijd allemaal even serieus. Het winterkamp naar Texel in 1978-1979 ging niet door vanwege de extreme winterse omstandigheden, waardoor Texel onbereikbaar was, maar toch wisten ze een alternatief kampverslag te schrijven van anderhalve pagina, waar van dag tot dag de fictieve belevenissen werden opgesomd, met naam en toenaam. De Hak-al heeft echter inmiddels een stevige reputatie, omdat het blad veel heel goede, diepgravende en zelfs wetenschappelijke artikelen plaatst. En van tijd tot tijd wordt een *special* uitgegeven, gewijd aan één onderwerp, zoals de Regulieren, uiterwaarden, nachtvinders, water of een jubileum. Onder de leden bevindt zich een groot aantal biologen, natuurkenners en natuurgenieters die keer op keer zorgen voor een lezenswaardig verenigingsblad. Inmiddels is de Hak-al uitgegroeid tot een schitterend glossy magazine met prachtige foto's, boeiende en afwisselende artikelen en scherpe commentaren.

De NVWC digitaal

De NVWC was er al vlot bij, toen het digitale tijdperk onontkoombaar was. In 2000 werd, via Digitale Stad Culemborg (DSC) een website gemaakt. Daarop stond wat de NVWC was en op welke manier je contact kon opnemen. Deze site was erg basaal, maar vanaf 2002 was er een eigen domein www.nvwc.nl en groeide de website. Steeds meer actualiteiten kwamen er op te staan en regelmatig werd de inhoud aangevuld. Het aantal bezoekers groeide gestaag. In februari 2015 kwam er een nieuwe, professioneel ontwikkelde website, waarop de werkgroepen nu ook zelf foto's, actualiteiten en nieuwsberichten konden plaatsen. De laatste vernieuwing ging in 2023 online. De vorm en inhoud waren met alle ervaringen uit het

De openingspagina van de website van de NVWC in 2014 (links) en 2025 (rechts).

verleden en door de inzet van een enthousiaste groep leden vanuit verschillende achtergronden zorgvuldig voorbereid en dat was te zien aan het resultaat. Onmiddellijk bleek het ledenaantal flink te groeien, want via de site was lid worden een fluitje van een cent.

De huidige site geeft heel veel informatie over doelstelling en activiteiten van de NVWC, maar ook over wat mensen er zelf kunnen doen: welke werkgroepen er zijn, wat deze doen en hoe je mee kunt doen. Over de natuur in het werkgebied is van alles te vinden. Ook leuke waarnemingen, vaak met een prachtige foto, komen op de website en uiteraard links naar publicaties, zoals alle uitgaven van de Hak-al met alle artikelen.

De eerste Tsjiepj uit 2009 en nummer 100 uit 2018.

Digitale nieuwsbrief Tsjiepj

Steeds meer communicatie verloopt digitaal. In 2009 besloot het bestuur dat een digitale nieuwsbrief een prima medium was om niet alleen de leden, maar ook andere belangstellenden te bereiken. Gijsje van Ingen, toen ook bestuurslid, nam de verantwoordelijkheid daarvoor op zich en vanaf het eerste nummer in februari 2009 zijn er 11 Tsjieplens per jaar verschenen. Grappig feitje is dat in de allereerste Tsjiepj gevraagd werd om een andere (betere?) naam, maar tot op de dag van vandaag is het de Tsjiepj gebleven. Korte terugblikken, maar vooral vooruit kijken naar wat er de komende maand te doen is op natuurgebied, staan centraal. En niet alleen de activiteiten van de NVWC, maar ook die van de omringende groepen in de Vijfheerenlanden, Tiel en Zaltbommel vinden er een plaatsje. De Tsjiepj wordt verstuurd naar ruim 650 mailadressen. Lang niet alle ontvangers zijn lid, maar doordat ze zien hoe actief en veelzijdig de club is, wordt de verleiding om lid te worden bij velen toch groot.

Sociale media

Ook op sociale media is de NVWC actief, hoewel daarin niet heel erg veel wordt geïnvesteerd. Vanaf 2018 was er een account op Twitter met een kleine 500 volgers, maar inmiddels is dit platform, nu X genoemd, om principiële redenen verlaten. Wel is er een Instagramaccount waar regelmatig nieuwtjes en foto's op gepost worden.

Lezingen

Vaste activiteiten die al 50 jaar op het programma staan, zijn de lezingen. In de beginjaren was dat een prima manier om mensen kennis te laten maken met soortgroepen, gebieden en achtergronden van natuur en natuurbescherming. Allerlei onderwerpen kwamen en komen aan bod, van het leven in een sloot, tot natuurontwikkeling in het riviereengebied, het leven van de kerkuil, maar ook een reisverslag over Schotland en de vlinders in de Regulieren.

Met de sterke groei van tv-zenders en de opkomst van internet werd het onzeker of lezingen nog wel zouden worden bezocht

Een krantenartikel over een lezing op 18 januari 1985 (Culemborgse Courant, 24 januari 1985) en de lezing van 15 februari 2023. De gemiddelde leeftijd van de afgebeelde bezoekers is een opvallend verschil.

en of ze nog wel een goed middel waren om geïnteresseerden te bereiken. Maar, ook tot verbazing van de organisatoren, worden de lezingen anno 2025 nog steeds heel goed bezocht. Dat heeft zonder meer te maken met de sprekers, die vaak een goed verhaal hebben, dat aansprekend kunnen vertellen en er mooie plaatjes bij laten zien, maar die lezingenavond heeft natuurlijk ook een belangrijke sociale component. In de pauzes is er uitgebreid gelegenheid om nieuwtjes uit te wisselen of nieuwe plannen te maken.

Niet alleen de eigen leden

Veel mensen houden van de natuur, maar vinden dat ze er te weinig vanaf weten. De cursussen en workshops die worden georganiseerd door de NVWC blijken veel mensen aan te spreken. Ze zijn laagdrempelig en toegankelijk voor leden en niet-leden. Vaak gaat het om een combinatie van een of meer binnenlessen gevolgd door een les of excursie buiten voor de echte praktijk. De recente vogelcursus is een grote publiekstrekker. Vanaf 2000 zijn er drie opeenvolgende vogelcursussen georganiseerd, die alledrie volgeboekt waren. Ook voor de kortdurende workshops over diverse insectengroepen is er grote belangstelling.

Vertellen over de natuur aan zoveel mogelijk Culemborgers, juist de (nog) 'niet-groene' mensen bereiken, dát is een belangrijke doelstelling van de NVWC. Van 2004 tot 2006 bijvoorbeeld werd daaraan gewerkt door *Kijk op de natuur*. Bij Stad Radio Culemborg (SRC) verzorgden NVWC-leden iedere zondagochtend deze natuur-

Workshop over hommels,
5 juni 2024.

'Kijk op de natuur',
radiopraatjes op SRC
2004/2005.

column over iets dat op dat moment actueel was, te zien was of zou gaan komen. De betrokken leden hadden heel verschillende interesses en ook de verhalen varieerden dus enorm, maar hadden wel allemaal als rode draad de natuur in en rond Culemborg, hoe je ervan kan genieten en hoe je deze kunt beschermen. Zaken die je op dat moment buiten kon vinden, zoals paddenstoelen in het najaar, zingende vogels in het voorjaar en prachtige vlinders in de zomer, maar ook wat je zelf kunt doen, in je tuin bijvoorbeeld, om meer natuur dichtbij te halen. Via SRC werden veel mensen bereikt die nog geen NVWC-lid waren en voor wie de informatie ook echt nieuw was. Een deel van de columns is gebundeld in een boekje dat ter gelegenheid van het dertigjarig jubileum in 2005 is uitgebracht.

Van 2016 tot 2018 zijn ook artikelen aangeleverd voor het LEK magazine, een glossy over Culemborg. Ook daar kwamen weer verschillende onderwerpen aan de orde en ook hiermee werd weer een andere doelgroep bereikt. Ook presentaties in de bibliotheek en bij zorgcentra zoals de Kulenburg en de Elisabeth-hof hebben dat effect. En de Hak-al, het verenigingsblad, gaat niet alleen naar alle leden, maar is ook te vinden in wachtkamers van artsen en tandartsen.

Films in De Fransche School

Van recenter datum is de samenwerking met Theater De Fransche School. Vanaf 2005 komen er steeds meer natuurfilms beschikbaar die kunnen worden vertoond in filmhuizen en bioscopen. Samen met het theater worden deze films naar Culemborg gehaald en steeds wordt geprobeerd er een extra bonus bij te leveren. Zo was

Uitleg aan kinderen van de
werkwijze bij het filmen van
'Wolf', 9 oktober 2025.

Vragen en discussie na de film 'Nederland onder water', 6 november 2025.

Cees van Kempen, de maker van de film *Wolf*, naar De Fransche School gekomen om vragen te beantwoorden, maar ook om te laten zien hoe hij de film heeft kunnen maken. Dat gold ook voor Arthur de Bruin, de filmer van *Nederland onder water* en boswachter Jap Smits bij een film over de Strabrechtse Heide. Het publiek bestond uit een gemêleerd gezelschap van NVWC'ers, maar altijd ook andere Culemborgers.

Natuur- en Milieueducatie op de kinderboerderij

Kinderen zijn vaak gek op de natuur. Ze zijn ook leergierig en daarom zijn NVWC'ers jarenlang actief geweest op het Steunpunt Natuur- en Milieueducatie (NME), op de kinderboerderij De Heuvel. Dat NME-centrum werd gerund door ambtenaren van de gemeente, ondersteund door tientallen vrijwilligers. Zesmaal per jaar werd er een speciaal project georganiseerd met steeds een andere invalshoek. Op een aantal zondagen per jaar werden allerlei activiteiten ontplooid en konden kinderen, maar ook de begeleidende volwassenen, van alles beleven en leren over natuur en milieu. Het waren zeer geslaagde dagen waar honderden mensen op af kwamen. Maar NME is kwetsbaar en bij iedere bezuinigingsronde van de gemeente klonk er wel weer de roep om het maar af te schaffen. Keer op keer wisten de NVWC en anderen duidelijk te maken hoe belangrijk NME is en hoe fantastisch het is voor de gemeente dat al deze activiteiten plaats konden vinden en dat dit, dankzij de vrijwilligers die erbij betrokken waren, ook nog eens voor een schijntje kon. Soms werd er ook echt actie gevoerd. Zo

Een van de NME activiteiten op de kinderboerderij.

NME-vrijwilligers, waaronder NVWC'ers, als vuilnis langs de weg gezet als protest tegen de bezuinigingen, oktober 2003.

hebben de vrijwilligers in oktober 2003 als protest in vuilniszakken langs de weg gezet onder de slogan 'Zet de NME niet bij het grof vuil!'

Excursies

Regelmatig, maar veel minder dan in de beginjaren worden excursies georganiseerd. In het eerste weekend van de maand is er een vogelexcursie op de fiets met 10 en soms wel 20 deelnemers. Verspreid door het jaar organiseren de werkgroepen thematische

Een 'waardewandeling'
in de Redichemse waard,
2022.

wandelingen, fiets- of auto-excursies. De excursies zijn meestal in het werkgebied en zijn vaak thematisch. Zo zijn er insectenexcursies, vogelexcursies en plantenexcursies. Deze zijn toegankelijk voor iedereen die mee wil gaan. Ze worden maandelijks aangekondigd in de digitale nieuwsbrief van de NVWC, de Tsjiehp. Vaak zijn de excursies een halve dag en ze worden begeleid door experts vanuit de verschillende werkgroepen.

Vanaf 2024 zijn er ook workshops, georganiseerd door de insectenwerkgroep. Dit is een avond theorie over een bepaalde groep insecten en de zaterdag daarna een excursie om het geleerde in de praktijk te brengen. Zo zijn er al workshops geweest over hommels, lieveheersbeestjes en sprinkhanen. Soms worden er excursies op verzoek georganiseerd. Zo is de NVWC gevraagd om een zogenaamde waardewandeling te begeleiden in de Redichemse waard en soms worden NVWC'ers gevraagd om leden van andere verenigingen of familiegroepen te begeleiden bij een natuurwandeling.

Hoewel de NVWC regelmatig naar buiten treedt en probeert om alle inwoners van het werkgebied te bereiken, is het nog steeds zo dat heel veel stads- en streekgenoten nog nooit van de 50 jaar oude club gehoord hebben. De inspanningen zullen dan ook de komende jaren doorgaan en hopelijk kunnen worden geïntensiveerd.

Vijftig jaar natuur bij Culemborg

Rode draad door het 50-jarig bestaan van de NWWC is de natuur in het werkgebied. In die vijftig jaar is er enorm veel veranderd. Er is veel verloren gegaan, maar ook zijn er positieve ontwikkelingen, nieuwe natuur en nieuwe soorten.

Intensief landgebruik, landbouw en stad

In de jaren zeventig werd het landschap rond Culemborg sterk beïnvloed door de ruilverkaveling 'Lek en Linge', die plaatsvond van 1969 tot het oprichtingsjaar 1975. Deze herverkaveling van agrarisch gebied had als doel de landbouwproductie te optimaliseren. Kleine, onregelmatige en verspreid liggende percelen werden samengevoegd tot grotere, aaneengesloten landbouwgronden. Tegelijkertijd verdwenen veel landschapselementen zoals houtwallen, heggen, sloten, poelen en onverharde wegen. Deze ingrepen leidden tot een verlies aan biodiversiteit. De bloemrijke graslanden werden veel efficiënter en intensiever beheerd, waardoor de bloemen verdwenen en ook alle dieren die daarvan afhankelijk zijn.

Een uitzondering hierop zijn de Regulieren; het gebied werd niet herverkaveld en in 1975, bij beëindiging van de ruilverkaveling,

Intensief beheerde
graslanden bij de Hennisdijk,
2015.

In de Regulieren zijn nog bloemrijke graslanden met de daarbij horende insecten, 2023.

kwam het als natuurgebied in beheer bij de Stichting Geldersch Landschap en Kasteelen. Het is een komkleireservaat (nat en met heel zware klei) met populierenbossen, natte hooilanden en grienden. Hoewel er periodiek veranderingen plaatsvinden door het kappen van populieren en het hakken van grienden, blijft het gebied als geheel intact. Hierdoor zijn de Regulieren wellicht het enige stukje landschap in het werkgebied dat in die 50 jaar nauwelijks veranderd is.

In de rest van het buitengebied is echter veel verloren gegaan. Toen grote delen van het werkgebied door leden van de net opgerichte NVWC in 1975 op broedvogels werden geïnventariseerd, werd de grutto beschreven als een 'talrijke broedvogel, vooral in de lager gelegen weilandgebieden'. Hoe anders is de situatie nu. Alleen daar waar plasdrassituaties tot ver in het voorjaar aanwezig zijn, handhaaft de grutto zich min of meer, zoals in het Rijswijkse Veld, aan de uiterste oostkant van het werkgebied. Daar broedde de grutto in 2024 nog in een dichtheid van 11,4 paar/100 ha en dat is een heel goede populatie, maar wel heel veel minder dan de dichtheid in de zestiger jaren, toen in goede gebieden, zelfs een dichtheid van 50 of meer broedparen per 100 hectare voorkwam. In de overige, intensief beheerde graslanden is de grutto sterk achteruitgegaan en vrijwel verdwenen.

Het intensieve landbouwbeheer betekende ook het verlies van jachtgebied en schuilplaatsen van bunzing en hermelijn. Libellen raakten insectenrijke oevervegetaties kwijt, vissen en in de slootbodem overwinterende amfibieën werden in de door onderbemaling ondiepe sloten een makkelijke prooi voor predatoren. Ook de flora is gedecimeerd door overmatige bemesting, intensief

maaibeheer en een omgekeerd peilbeheer met een diepe ontwatering in de winter. In het werkgebied waren in de jaren zeventig en tachtig van de vorige eeuw kamgrasweiden en dotterbloemgraslanden heel gewoon, anno 2025 zijn ze vrijwel overal verdwenen. Slootoevers met soorten als koekoeksbloem, dotterbloem, moeraskartelblad, blauw glidkruid en zwarte zegge zijn verdwenen of nog slechts sporadisch aanwezig. Oevervegetaties bestaan nu vooral uit liesgras.

Door het intensieve landbouwkundig beheer is de biodiversiteit in het landelijke gebied sterk afgenomen. Er zijn echter ook soorten die er wél bij varen, bijvoorbeeld de grauwe gans. In 1977 broedden er in Nederland nog geen 200 paartjes, tegenwoordig circa 150.000 paar! De spectaculaire stijging is veroorzaakt door de combinatie van kort eiwitrijk grasland (voedsel) met veel nieuwe ruige natuur (broedplaats) en grote waterpartijen om te ruien. Dat is ook in het werkgebied van de NVWC te zien. Overal waar maar wat ruigte is, broeden grauwe ganzen, zelfs op plaatsen zonder water in de directe omgeving. Maar niet alleen grauwe ganzen hebben geprofiteerd, ook brandganzen en grote Canadese ganzen broeden op veel plaatsen, tot in de binnensteden van Culemborg en Buren.

Een andere belangrijke factor, naast intensief landbouwkundig beheer, is de toenemende verstedelijking van Culemborg. Vanaf de jaren tachtig breidde Culemborg zich gestaag uit. De stad groeide met nieuwe woonwijken zoals Parijsch en de uitbreiding van bedrijventerrein Pavijen. Deze verstedelijking had meerdere gevolgen: het verdwijnen van boomgaarden, akkers en graslanden, toename van verhard oppervlak en verkeersdruk en fragmentatie van natuurgebieden.

De verstedelijking van Culemborg in beeld: 1975 en rond 2023. www.topotijdreis.nl

Kansen in de stad

De stad biedt echter ook weer nieuwe kansen. De stadsuitbreidingen met vijvers, sloten, boomrijen, tuinen en groenstroken werden al snel door veel soorten als leefgebied ontdekt. Langs de natuurvriendelijke oevers in de wijk Parijsch groeien bijvoorbeeld dotterbloem, veldrus en rietorchis en sloten met kwelwater kleuren in mei wit door bloeiende waterviolier. Op bouwterreinen als die in Parijsch en Pavijen, ontstaat soms tijdelijke natuur waar de rugstreeppad een prima leefgebied vindt.

Bij de vogels zijn huismus en huiszwaluw, zoals hun naam al aangeeft, echte huisbewoners die nieuwbouwwijken kunnen koloniseren. Maar ook de spreeuw kan profiteren van stadsuitbreidingen. In de Culemborgse wijk Parijsch werd in 2015, door NVWC-lid Jouke Altenburg, een dichtheid van circa 20 nesten/hectare gemeten, een zeer hoge dichtheid, die niet alleen landelijk, maar zelfs internationaal uitzonderlijk is. Deze hoge dichtheid bleek het gevolg van een bijzondere dakconstructie, die hier was toegepast. Huizen uit de jaren zestig en zeventig van de vorige eeuw blijken nu van groot belang voor gebouwde bewonende vleermuizen als dwergvleermuis en laatvlieger. Zij vinden in de spouw prima verblijfplaatsen.

De tuinen in nieuwbouwwijken, met hun grote variatie aan bloemen en tuinvijvers, betekenen voor veel soorten een uitbreiding van hun leefgebied. In de vijvers vinden kleine watersalamander, groene kikker, gewone pad maar soms ook de zeldzame kamsalamander een goed plekje. Al na korte tijd worden de vijvers bevolkt door vliegende waterinsecten, zoals de gewone geelrand. Deze

Een sloot vol waterviolier in Parijsch.

Tuinen met veel inheemse planten zijn belangrijk voor de biodiversiteit.

grote waterkever is een toppredator in de vijver. Ook libellen als blauwe glazenmaker, steenrode heidelibel en lantaarntje komen in de tuinvijvers tot voortplanting. Vlinders, bijen en zweefvliegen vinden nectar en stuifmeel op de vele tuinplanten.

Klimaatverandering

Naast het intensieve landgebruik en verstedelijking is klimaatverandering een steeds belangrijker factor geworden. Vooral klimaatextremen, zoals langdurige droogte, hitte en overmatige regenval zorgen voor problemen voor soorten die het toch al moeilijk hebben. De kleine vos was een heel algemene dagvlinder, die overal kon worden gevonden, maar tegenwoordig is deze in het werkgebied van de NVWC een zeldzame soort geworden, wat vooral is veroorzaakt door een aantal zeer hete en droge jaren.

Klimaatverandering heeft echter ook een ander effect. Door de opwarming wordt het werkgebied van de NVWC geschikt voor soorten die voorheen alleen veel zuidelijker voorkwamen. Er komen 'klimaatvluchtelingen', die nu hier een veilig leefgebied vinden. Vrijdagavond 25 november 1994 was er een lezing in de Ketelvink en door het licht bij de ingang werd een sprinkhaan aangelokt. Het bleek een zuidelijke boomsprinkhaan te zijn. Die soort, algemeen voorkomend in Italië en Zuid-Frankrijk, was alleen nog maar in het Rijnmondgebied gevonden. Inmiddels is deze sprinkhaan in heel Nederland wijdverbreid en is deze ook in het werkgebied van

De schaars geworden kleine vos.

Klimaatvluchtelingen, vanaf linksboven met de klok mee: zuidelijke boomsprinkhaan, sikkelsprinkhaan, wespspin en koninginnenpage.

de NVWC een algemene verschijning. Ook de wespspin (ook wel tijgerspin genoemd) is zo'n nieuwkomer: deze spinnensoort werd in het werkgebied voor het eerst gemeld uit De Zump, maar is tegenwoordig op veel wat ruigere terreinen te vinden, net als de sikkelsprinkhaan. Ook de koninginnenpage, een spectaculaire, grote vlinder, die in het werkgebied niet voorkwam, wordt nu regelmatig gemeld, vooral uit tuinen in stedelijk gebied.

Natuurontwikkeling

Natuur gaat verloren, maar er komen dus ook nieuwe kansen in het stedelijk gebied en op plaatsen waar natuur actief wordt ontwikkeld. Een mooi voorbeeld van dit laatste is De Zump. Dit gebiedje aan de rand van de wijk Voorkoop was een enorm natte plek en was een tijd lang in gebruik als opslagplek van de gemeente. In 1987 werd besloten hier een parkje van te maken voor de bewoners van de nieuwe wijk. Niet een gewoon parkje met gazon en boompjes, maar een natuurparkje. Het idee van de ontwerper Martin Bresser van de Culemborgse groendienst was om natuur- en landschapselementen uit de Betuwe allemaal in dit ene gebiedje

samen te brengen. Uiteraard slootjes in zo'n nat gebied, maar ook elzen- en wilgenbos, grienden, essenhakhout en graslanden moesten er een plek krijgen. En het mocht niet te veel kosten. Zo werden knotwilgen, die elders moesten wijken voor woningbouw, hergebruikt. Deze werden in de grond gezet en liepen weer uit, zodat er al snel 'echte' bomen stonden. Hoewel de ontwerper zelf ook vastomlijnde ideeën had, werd de NVWC uitgenodigd om mee te denken en aanpassingen voor te stellen. Het parkje heeft zich inmiddels ontwikkeld van een kaal en open gebied tot een 'volwassen' natuurgebiedje met hoge bomen, dichte struikpartijen en heldere sloten, met de er thuishorende planten en dieren.

Een ander voorbeeld van geslaagde natuurontwikkeling is te vinden in de uiterwaarden. In 1995 was het hoog water en niet een beetje hoog, maar zó hoog dat vele duizenden mensen, onder wie alle Culemborgers, moesten evacueren. De kans bestond dat dijken zouden doorbreken, wat grote gevolgen kon hebben voor het

De open en kale Zump is inmiddels sterk begroeid en heeft hoog opgaande bomen.

De Zump bij aanleg 1988-1990 (boven) en in 2025 (onder).

De Baarsemwaard in 1997,
vóór de natuurontwikkeling...

rivierengebied. Na de evacuatie kwamen dijkverbetering en Ruimte voor de Rivier letterlijk in een stroomversnelling. Dijken versterken, maar tegelijkertijd ervoor zorgen dat tussen de dijken meer ruimte ontstaat, zodat het water sneller weg kan en niet meer zo hoog komt. Deze combinatie van maatregelen had tot gevolg dat de Baarsemwaard en de Goilberdingerwaard aan de landbouw werden onttrokken en omgevormd tot natuurgebied. Er werd flink in gegraven, om meer ruimte te creëren voor het rivierwater en de natuur; het materiaal dat bij het graven vrijkwam, kon weer gebruikt worden om de dijken te versterken. Het was dus een win-win-win situatie, goed voor de doorstroming, goed voor sterke dijken en goed voor de natuur. Het NVWC-onderzoek over de hiermee gepaard gaande veranderingen van flora en fauna kort vóór en kort ná de vergravingen werd eerder besproken op p. 36-37.

In de beginjaren rond 2000 waren de nieuwe uiterwaarden open en kaal en prima leefgebied voor pioniervogels zoals kluut, kleine plevier en visdief, maar ook deze gebieden ontwikkelden zich en raakten gaandeweg steeds meer begroeid. Dit is terug te zien in de vogelbevolking: steeds meer moeras- en struweelvogels en minder pioniers. In de eerste jaren bestond ook de vegetatie vooral uit

en enkele jaren daarna,
in 2003.

pioniersoorten maar tegenwoordig groeien er zelfs wilgenstru-
len waar de bever dankbaar gebruik van maakt.

Resumerend moeten we constateren dat er veel biodiversiteit in de
afgelopen 50 jaar verdwenen is, maar ook dat er in de loop der tijd
veel nieuwe soorten zijn verschenen. Op verschillende plaatsen is
de biodiversiteit dankzij actieve natuurontwikkeling zelfs weer wat
toegenomen, een hoopvolle ontwikkeling.

Nawoord

Deze Voetnoot begon met de start van de NVWC in 1975 als een club met vooral enthousiaste jongeren die wilgen knotten en veel op (fiets)excursie gingen, met name om vogels te tellen, niet alleen in de nabije omgeving van Culemborg, maar ook ver weg, zoals naar de Flevopolder. Het verkrijgen van een eigen onderkomen in het Kompas in 1976 was een belangrijke stap, maar voor lezingen en grotere bijeenkomsten waren nog ruimten elders nodig. Bij het Nonnetje konden alle binnenactiviteiten in hetzelfde gebouw, de Sociale Academie, plaatsvinden, maar een echt eigen clubhuis kwam er pas met de Ketelvink in 1985.

Vanuit die thuisbasis van meer dan 25 jaar en daarna alweer 13 jaar vanuit de Steenuil heeft de NVWC een grote hoeveelheid kennis van de natuur in en om Culemborg opgebouwd, die met de jaren nog steeds aan diepte en breedte wint. Door middel van lezingen, cursussen en workshops wordt die kennis met leden en niet-leden gedeeld. Door deelname aan landelijke onderzoeken en meetnetten, waarbij met standaardmethoden wordt gewerkt, en door zoveel mogelijk in landelijke systemen vast te leggen, worden de Culemborgse resultaten met andere resultaten vanuit het hele land, na controle door het CBS, gebruikt om beleid en regelgeving op landelijk én op Europees niveau bij te stellen.

Vervolgens heeft de NVWC zich, op basis van vele, met zelf ver- gaarde kennis goed onderbouwde adviezen, ontwikkeld tot een gerespecteerd gesprekspartner van de gemeente Culemborg en andere natuurbeheerders in de omgeving. Daarnaast worden er jaarlijks nog steeds wilgen geknot, nestkasten opgehangen en gemonitord en, tijdens de paddentrek, padden veilig over de dijk gezet.

Gedurende de afgelopen 50 jaar is er door verschillende oor- zaken veel veranderd in de natuur bij Culemborg: ruilverkaveling, intensief landbouwbeheer, verstedelijking en klimaatverandering hebben daarbij elk een rol gespeeld. Echter, met bovenstaande activiteiten heeft de NVWC er ontegenzeggelijk toe bijgedragen dat er in deze 50 jaar minder biodiversiteit verloren is gegaan dan zonder de inspanningen van de NVWC het geval was geweest. De NVWC blijft ook de komende jaren actief om te komen tot een echt herstel van de natuur in en rond Culemborg en blijft dat doen door de combinatie van *onderzoeken*, *beschermen* en *vertellen*.

Ten slotte: in deze Voetnoot ligt de nadruk op de verschillende activiteiten en behaalde resultaten van de NVWC. Individuele leden worden vrijwel niet genoemd, terwijl de NVWC juist door de actieve leden zo succesvol is geworden. De jubileum-*special* van de Hak-al van maart 2025 is vooral over, door en voor de leden geschreven. Een mooie tegenhanger van deze Voetnoot, te vinden op www.nvwc.nl > Publicaties > Verenigingsblad Hak-al.

Over deze Voetnoot

Deze Voetnoot is geschreven door Kars Veling, NVWC-lid vanaf 1975 en nu, in 2025, voorzitter. Hij heeft dankbaar gebruik gemaakt van het digitale archief van de NVWC, dat wordt bijgehouden door Ruud Post.

Dank aan Theo de Jong die de basis van het hoofdstuk over de natuur heeft geschreven en die nuttige adviezen heeft gegeven over de tekst.

De illustraties zijn allemaal uit het archief van de NVWC of van Kars Veling, tenzij anders vermeld.

COLOFON

Culemborgse Voetnoten, nummer 81, november 2025

ISSN: 0929-1334

Een uitgave van het Genootschap A.W.K. Voet van Oudheusden,
opgericht 14 oktober 1937.
www.voetvanoudheusden.nl

Redactie

Theo Boersema

Daniël Jumelet

Margreet de Nie-Sarink

Jan Smits

E-mail: redactie@voetvanoudheusden.nl

De redactie heeft ernaar gestreefd de auteursrechten van het beeldmateriaal in deze Voetnoot te regelen volgens de wettelijke bepalingen. Degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot de redactie wenden.

Vormgeving en grafische productie

Studio Bassa, Culemborg

Secretariaat Genootschap

Arjan van Heiningen

Appelboom 11, 4101 VE Culemborg

E-mail: secretaris@voetvanoudheusden.nl

Bankrekening

NL90 INGB 0005 023 582

t.n.v. Genootschap A.W.K. Voet van Oudheusden.

Lidmaatschap

Lid worden van Voet?

Mail ledenadministratie@voetvanoudheusden.nl

De contributie bedraagt € 19,- per jaar.

Een extra bijdrage stelt het bestuur bijzonder op prijs.

Voet is een culturele ANBI.

De Natuur- en Vogelwacht Culemborg (NVWC) werd opgericht in 1975 en begon met een club enthousiaste jongeren die wilgen knotten en veel op (fiets)excursie gingen. Bij de oprichting waren er twee doelstellingen: de jeugd betrekken bij de natuur en daarnaast de vogels en planten in het werkgebied van de NVWC in kaart brengen. Al snel kwamen er ook leden die actief met andere soortgroepen bezig gingen, zoals bijvoorbeeld insecten of paddenstoelen. In de jaren daarop kristalliseerde dat uit tot de drie doelstellingen:

- natuuronderzoek, waarvan veel resultaten worden vastgelegd in landelijke systemen en zo worden gebruikt om beleid en regelgeving op landelijk én op Europees niveau bij te stellen;

- de daadwerkelijke bescherming van de natuur in en om Culemborg, heel praktisch door wilgen te knotten en padden veilig over de dijk te zetten, maar ook door adviezen te geven aan de gemeente Culemborg en andere natuurbeheerders;
- vertellen over de natuur aan zoveel mogelijk Culemborgers, in lezingen, cursussen en workshops.

Gedurende de afgelopen 50 jaar is er door verschillende oorzaken veel veranderd in de natuur bij Culemborg, maar de activiteiten van de NVWC hebben er ontegenzeggelijk toe bijgedragen dat er in die periode minder biodiversiteit verloren is gegaan dan anders het geval was geweest.